

The Project Gutenberg eBook of Pojat asialla, by Maiju Lassila

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Pojat asialla

Author: Maiju Lassila

Release date: November 29, 2004 [EBook #14207]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK POJAT ASIALLA ***

Produced by Riikka Talonpoika, Tapio Riikonen and PG Distributed

Proofreaders

POJAT ASIALLA

Kirj.

Maiju Lassila

1911.

I

Äiti oli jo selittänyt hänelle asian perinpohjin, antanut kaksikymmenviisipennisen ja neuvonut miten on puhuttava kauppiaalle. Nyt toisti hän vielä neuvonsa: Antaen pienen läkkituopin neuvoi hän:

—Sano kauppiaalle, jotta: Äiti käski ostaa tähän viidellä pennillä siirappia, jotta saa keittää soppaa... Muistatko sinä nyt?

—Muistan, tokasi kahdeksanvuotias rehvakka poika. Äiti pani jo soppakattilan tulelle ja lisäsi:

—Eläkä viivy kauvan ... ja eläkä poikkea tieltä minnekään, jotta se Immosen vihainen härkä ei puske... Kule suoraa tietä eläkä kierrä sieltä Immosen karjahakoja myöten!

—Ei toki! lupasi Otto aivan ylvästelevällä äänellä ja aikoikin jo lähteä. Mutta silloin tuntui taas hiukan koskevan oikean jalan kantapäähän, jonka hän oli eilen polkenut lasinsiruseen. Hän muisti nyt tuon

pikku haavan, nosti kantapänsä koholle ja tarkasti kipeän paikan.

Ja silloin hänen päähänsä pisti taas liikata sitä. Melkein yhdellä jalalla nilkuttaen hän avitteli itsensä penkin luo, liikkasi niin että oikean jalan varvas tuskin koski lattiaan, istahti ja puristeli tuota mitätöntä naarmua, saadakseen siitä tipankaan verta.

Mutta ei se tahtonut onnistua. Vihdoin heittikin hän koko puuhan, otti pienen läkkituopin, johon piti siirappia ostaa, ja lähti. Oven luona, mennessään, hän vielä peräsi asiaansa, katsellen kaksikymmenviisipennistä:

—Äiti! Viidellä pennilläkö minä sitte ostan siirappia?

—Viidellä!

—Entäs mitäs minä niillä loppurahoilla teen? tokasi poikarehvana vielä.

—No tuo ne takaisin! tuskastui jo äiti, sysäsi Ottoa niskasta ja sanoi:—Ja ala nyt jo mennä siitä... Eläkä viivy kauvan ... eläkä mene sillä Immosen härällä pusketuttamaan itseäsi.

—Puskeeko se? tiedusti Otto vielä eteisestä käsin. Äiti hoputti rauhotellen:

—Eikä puske, kun et itse mene pusketuttamaan! Ja kovemmalla, käskevämmällä äänellä hän lopuksi jo miltei äkäili:

—Ja ala nyt siunata siinä itseäsi ja mennä ja kule tiellä siivolla niin kuin muutkin hyvät lapset kulkevat... Eläkä läikyä siirappia tielle!

—E-en! ylvästeli Otto ja lähti. Juoksujalkaa porhalsi hän alas rappusista. Ensin hän aikoi mennä portin kautta, mutta sitte päättikin koettaa, pääsisikö hän porraslautaa myöten ensin vauhtia juosten hyppäämään aidan yli. Se ei onnistunut, vaikka hän koetti kahdesti. Siksipä hän avasikin portin, meni siitä, sulki portin ja lähti iloisesti astelemaan, viskoen pikkuista läkkituoppiaan kuten palloa. Joskus hän hypähtikin, tuoppia kiinni ottaessansa.

Mutta hänen lähdettyänsä ryhtyi äiti, Eevastiina, puuhailemaan aamiaista miehensä: Ensin hän tarkasti päivän kulusta, joko aamiaisaika pian tulee: Sitä tarkatessansa hän kumartui hieman pikku akkunan edessä, katsoi niin tarkasti, että veti silmiä suuriksi avatessansa otsanahkansa kureille, sai selvän ajan kulusta ja hääräili nyt keittopuuhissansa. Aamusella oli hänen miehensä, Antti Juhana, ollut työhön lähtiessään huonolla tuulella: oli pahastunut kahvin liiallisesta menosta. Kahvit olivat lopussa. Hänen piti ottaa puheeksi niiden osto, ja nyt hän oli päättänyt lauhduttaa sitä varten miehensä luonnon keittämällä aamiaiseksi makeaa siirappisoppaa. Itseksensä hän arveli hartaasti huokailen:

—Ei tuosta joutavasta riidasta mitään herukaan... Ja on tuota jo ollutkin toinenkin kerta!

Sitä ajatellessansa heittäytyi hän hurskaaksi, ikään kuin siten painostaaksensa, että ei riitojen syy ollut hänessä. Hän huokaili:

—On ... on tuota ollut sitä hyvää...! Kunpa luoja parantaisi meidät itse kunkin...! Kunpa parantaisi ... kunpa parantaisi... Ja kunpa valaisisi meitä sanallansa!

Hänen mielensä ikään kuin yleni. Hän alkoi työnsä ohessa veisata kiekutella jumalista virttä.

* * * * *

Mutta iloisena vaelsi Otto aidan yli päästyänsä tietä pitkin, ja häiriöittä pääsi hän oman pellon ohi maantielle. Mutta siinä hän huomasi pikku sammakon, joka hengitti leukojansa liikutellen. Hän pysähtyi ja huudahti itseksensä kuin löydöstänsä iloiten:

—Voi ... sammakko!

Ja hän alkoi sitä tarkastella: Ensin kosketti hän sitä varovasti varpaallansa. Sammakko alkoi hyppiä. Ottoa se huvitti ja hän nykäsi uudestaan. Vihdoin otti hän pikku tikun, kyykistyi ja kotvasen siinä esteltyänsä tikulla sammakon pois pääsyä, käänsi hän sen selällensä. Sen valkea mahanalus ja raajojen omituiset, rimpuilevat liikkeet huvittivat häntä.

Hyvän aikaa oli hän niin puuhailut, kun paikalle saapui yhdeksänvuotias naapurimökin poika Esa, sankaniekka isohko läkkikannu kädessä pysähtyi ja tarkasteli tovin aikaa Oton puuhia äänettömänä. Viimein lausui Otto:

—Katsohan, Esa, kun se rimpuilee!

Ja silloin kyyristyi Esakin, otti tikun ja ryhtyi yhteen puuhaan. Otto innostui:

—Katsohan kun se noilla jaloillaan rimpuilee... Voi, voi!

—Käännetäänpäs mahalleen! ehdotti Esa.

—No, suostui toinen. Sammakko käännettiin ja Esa myönsi:

—Ei se mahallaan ole niin lysti!

Viimein jättivät he pikku eläimen rauhaan. Otto suinasi taas kantapäänsä, mutta ei voinut sitä tehdessäänkään vapautua asiasta, johon oli syventynyt. Jalka kohona hän kehui:

—Mutta jos olisi hyvin iso sammakko, niin se tohtisi tulla vaikka ihmisen päälle.

—O-hoh...! Ei tohtisi, väitti Esa, mutta toinen tenäsi:

—Jos olisi meidän Mustinkaan kokoinen, niin tohtisi se tulla.

—Eipään... Jos oikein suuren seipään ottaisi, niin ei tohtisi, ylvästi Esa. Mutta toinenkin, muistaen äitinsä puheet Immosen härästä, väitti:

—Mutta jos olisi Immosen vihaisen härän kokoinen, niin silloin se jo tohtisi!

—Vaikka olisi miten iso, kasvoi Esan ylpeys. Hän heilautti läkkikannuansa, jonka sisässä kalisi pieni läkkituoppi, ja kehasi:

—Vaikka olisi Immosen härän kokoinen, niin minä kun tuolla kannulla noin oikein vetäisin päähän, niin ei tohtisi tulla vaikka mikä!

Mutta miten ollakaan, keskustelu olikin johtanut Oton mietteet Immosen härkään. Oitis kysyi hän:

—Oletko sinä nähnyt Immosen härän?

—Olen... Etkös sinä ole nähnyt?

—En... Onko se hyvin iso?

—On... Se on niin iso, jotta se oikein pelottaa, kehui Esa. Otto sai jo aavistuksen härän koosta ja innostui kysymään:

—Möyryääkö se kovasti?

—Möyryää!

—Hyvinkö kovasti?

—Hyvin, heilautti taas Esa purkkiansa ja toinen tiedusti:

—Mitenkä se möyryää?

—Näin.

Ja Esa laskeutui nelinkontin ryömimään ja möyrysi, matkien härän mylvimistä. Oton mielikuvituksessa suureni härkä yhä ja hän huudahti suuremmoisesti innostuneena:

—Voi ... voi!

—Am-muu! lopetti Esa näytöksensä, nousi ylös ja otti hinkkinsä. Silloin Otto ehdotti:

—Mennäänpäs katsomaan sitä Immosen härkää, kun se möyryää.

—No mennään, oli toinen kernas ja juoksujalkaa lähtivät pojat painamaan Immosen ahoa kohti.

* * * * *

He juoksivat alamäkeä ja olivat juosseet jyrkimpään paikkaan, kun Esa lankesi ja meni aika matkan juoksuvauhdin johdosta pitkin mäkeä mahallansa. Oitis hän hyppäsi toki pystyyn ja alkoi jatkaa menoa, kuin ei mitään olisi tapahtunut. Mutta kaatuessa kolahti taas läkkikannuun pistetty pieni läkkituoppi ja nyt huudahti Otto:

—Siellä kannussa kalisee...! Mikä siellä on?

—Se on läkkituoppi, ylpeili Esa, selitellen:—Äiti käski viedä tämän kannun teille ja sitte antoi läkkituopin ja käski siihen pyytää äidiltäsi siirappia, jotta saa keittää imelää soppaa! Tämä on teidän kannu.

Mutta Oton ajatuksissa kuvasteli taas Immosen härän kuva. Innostuneena hän tiedusteli kannusta puhuessaan:

—Sillä kannullako sinä sitte lyöt, jos Immosen härkä tulee päälle?

—Tällä... Ja niin että koko kannunkin pitäisi särkyä, uljastui Esa. Ottokin siitä jo innostui ja kerskasi:

—Ja minä kun sitte vielä apuna, niin ... voi, voi!

* * * * *

Niin jatkui keskustelu pitkin matkaa ja keskustelijoiden rohkeus yltyi ja mielikuviutus laajeni. Mutta nyt tulivat he siihen paikkaan, missä tie koskettaa järven ranta. Siinä oli Antti Auvisen äsken tervattu vene teloillansa kuivumassa ja vierellä oli tervatölkki puolillansa tervaa. Eivät he malttaneet olla rantaan poikkeamatta. Ensin valitsivat pikku kiviä vedestä, mutta sitten huomasi Otto tervatölkin ja johtui siitä puhumaan:

—Tämän näköistä se on siirappikin... Oletko sinä Esa syönyt siirappia?

—Olen.

—Onkos se sinustakin makeaa?

—On.

—Hyvinkö makeaa? penäsi vielä toinen ja saatuansa kehuvan myönnytyksen yltyi hän:

—Kun olisi noin iso purkki siirappia kun tuota tervaa, niin sitte me söisimme niin jotta ihan maha kasvaisi...! jotta ei housujakaan saisi kiinni.

Keskustelun kuluessa he innostuivat siirapin paljoudesta ja Esa jo kerskasi:

—Ja jos olisi vielä enemmän siirappia ... jos olisi vaikka miten paljon, niin sitte ei vettä tarvitsisi ensinkään olla... Eihän tarvitsisi?

—Ei... Immosen härkäkin saisi juoda vain siirappia... Ja sitte se möyryäisi vielä kovemmin!

—Voi, voi...! 'Am-muu', se silloin möyryäisi, suurenteli Otto. Esa oli tarkastellut venettä ja tuli arvilleeksi:

—Voi miten iso vene!

—Saisimmekohan me sen järveen, jos oikein työntäisimme, ylpeili veneen koosta Ottokin. Toinen kehui:

—Saisimme... Ja vaikka olisi vielä isompi, niin saisimme.

—Koetetaanpas!

—No! oli toinen valmis ja nyt alkoi koetus.

Ja miten olikaan, vene jonka telapuut olivat tervasta liukkaat livahtikin veteen kuin itsestänsä. Voitosta riemastuneena huudahti Otto:

—Menipäs se!

—Meni! heilautti Esa taas purkkiansa. Pojat pesivät kätensä tervasta ja Otto ehdotti:

—No nyt lähdetään sitä Immosen härkää katsomaan.

—No, myöntyi toveri, ja he lähtivät unohtaen veneen vesiajolle.

II

He olivat ehtineet jo Immosen lehmihaan veräjälle ja Esa sanoi:

—Tässä se Immosen härkä on.

Rinnatusten istahtivat he veräjän selälle ikään kuin valmistuaksensa. Otto suinaili taas kantapäitänsä, mutta Esa heilutella riuskutteli jalkojansa huoletonna aitaan vasten ja kehasi lopulta:

—Tämä on niin iso haka kuin koko maailma.

—Onko niin iso kuin pappilan haka? tarttui toinen sylkäisten kantapäähänsä ja voidellen sillä syljellä haavan.—Onko? toisti hän vielä. Toinen intoili:

—On toki... Isompikin vielä on... On niin iso kuin pappilan ja vallesmannin haka yhteensä ... ja vielä isompikin... On niin iso kuin koko tämä kylä.

Ja kauan aikaa saivatkin he nyt istua aidalla suurennellen haan kokoa. Esa yltyi:

—Ei ole mikään niin iso kuin tämä haka.

—Onpas.

—No mikä? tiedusti Esa. Otto haki vastausta ja tokasi vihdoin:

—On Immosen härkä... Ja vielä suurempikin tätä hakaa on se härkä... Vai eikö ole?

Ja miten ollakaan taas, niin Esa myöntyi vähä vähältä ja jonkun ajan kuluttua ylpeilivät he taas härän suuruudella kilpaa. Esa kehui:

—Sillä on häntäkin niin pitkä, jotta sen pää ylettyy alapuolelle takajalkojen polvia... Ihan maahan asti ulottuu.

—Sillä se kun huiskauttaisi kerran, niin vaikka tuo puu menisi poikki! tarttui se innostus toveriin, niin että tämä löi palikalla puuta. He puhuivat nyt sarvista, niskasta ja turvasta ja viimein siitä johtui Otto kehumaan:

—Kun se tapettaisi ja siitä turvasta tehtäisi syltystä, niin meillä olisi syömistä! Olisihan?

—Olisi... Mutta eipä sitä tapetakaan, puuttui Esa nyt asiaan viisaana ja toinen kysäsi:

—Mitenkäs siitä saadaan lihaa?

—Se vain kuolee itse, ja sitte nyletään ja suolataan lihat, selitti Esa hyvillään omasta viisaudestaan. Toinen oudosteli:

—Entäs nahka?

—Nahka viedään karvarille ja se ottaa siitä karvat pois ja sitte tehdään kenkiä, heilutteli Esa viisaana purkkiansa ja nyt jo myönsi Otto, kehasten:

—Silloin se ei enää puske ... ei vaikka menisi ihan nenän eteen... Ja vaikka vielä kepillä hännäisi, niin ei vaan puskisi enää.

Samaa mieltä oli Ottokin, ja niissä keskusteluissa saapuivat he lähelle Auvisen entisen naurismaan ahoa. Siinä pysähtyi nyt Esa ja sanoi varovasti:

—Jospa se on tuossa aholla!

Vaistomaisesti alkoi Otto kaivella sormellansa nenäänsä. Ajatus että härkä olisi jo niin likellä, vei luonnon häneltä. Hän ehdotti hiljaa, pelokkaana:

—Mene sinä edellä!

Esa vaikenä. Kotvasen odotettuansa uskalsi taas Otto sanoa:

—Mene ryömimällä, niin sitte se ei kuule!

—Kuuleepas.

—Eipäs, aleni Oton ääni vieläkin.

Mutta vihdoin rohkaistuivat he. Varovasti ryömien he lähestyivät ahoa, Esa etummaisena.

—Näkyykö sitä? kuiskasi jo Otto.

—Ei.

—Ryömi sitte vielä! rohkaistui siitä toveri. Ja miten suuri oli heidän ilonsa, kun he ahon reunaan päästyänsä huomasivat, että pelättyä härkää ei siellä ollutkaan! Ottokin uskalsi nyt kohota polvillensa. Esa sai rohkeutensa takaisin, löi kepillään ahoa ja ärjäsi muka härälle:

—Tuleppas!

* * * * *

Kuten lukija itsekin tietää, on sanottu aho kalteva ja sen rinteeseen päällä on joukko suurehkoja kiviä. Pojat levähtivät siinä, istuen kivellä pohtien missä härkä on. He rohkaistuivat uudelleen ja Otto jo uhkasi:

—Kun tuosta oikein suuren kiven vierittäisi ja se paukahtaisi härälle otsaan tuolla alhaalla, niin pään siltä pitäisi haleta, vaikka olisi miten luja!

—No vieritetäänpäs! riemastui siitä toinen ja ryhtyivät toimeen. Vaivoin saivat he kiven irti. Se ei ollut aivan pyöreä, eikä siis alussa ottanut nopeasti pyöriäksensä, vaan täytyi poikien sitä autella. Niin joutuivat he kiven matkaan ja sitä mukaa kun sen vauhti koveni, yltyi heidän riemunsa. Viimein eivät he tarvinneet muuta kuin juosta jälestä ja kaiken lopuksi lähti kivi semmoista vauhtia, että heillä oli työ perästä keretessä. Innoissansa, täyteen juoksuun painuen uhkasi Esa:

—Nyt ... vaikka haletkoon!

—No nyt ... vaikka haletkoon! huudahti Ottokin ja täyttää voimaa painoivat he rinnettä myöten kiven perästä. Viimein syöksyi kivi lehtoon, että puut ruskivat, ja molemmat pojat lankesivat aidan pohjaan ja lensivät mahallensa sammalikkoon.

Ja ikään kuin ei mitään olisi tapahtunut, olivat pojat oitis taas jalkeilla. Tapaus oli heidät rohkaissut ja entistä uskaliaampina he lähtivät etsimään pelättyä härkää, samosivat läpi metsän ja tulivat lähelle Immosen entistä kaura-ahoa. Siinä pysähtyi Esa ja sanoi:

—Nyt se on.

—Mistä sinä tiedät? hiljeni taas Oton ääni. Toinen selitti:

—Kun lehmän kellot kuuluvat.

Ja sitten taas vaiettiin. Otto jo pyysi hiljaa:

—Mene sinä yksinäsi!

Mutta Esa vaikenä ja heilutteli vain kannuansa. Neuvotonna käytti Otto viekkautta: hän huomautti hiljaa:

—Turusen pojupas jos olisi, niin se ei pelkäisi!

Mutta ei Esa näyttänyt olevan halukas voittamaan Pojua ja lähtemään yksin, vaan käytti vuorostaan viisautta, sanoen:

—Ja jos olisi Sikasen Teppo, niin se ei pelkäisi, vaan tulisi vain vaikka olisi vielä toinen härkä.

* * * * *

Mutta vihdoin he rohkaistuivat: Varovasti, puiden takana piilotellen he hiiviksivät yhä lähemmäksi petoa. Ahon laidassa oli Immosen vanha, tyhjä lato ja Otto ehdotti:

—Kierretään tuolta toiselta kautta ja mennään latoon ja ärjäistään sieltä!

Niin he tekivätkin. Suuren kierroksen tehtyään pääsivät he Immosen matalan ladon luo. Ja siinä alkoi uusi neuvottelu.

Esa arveli:

—Jospa se tulee sinne latoon, niin sitte ei ole minne pääsee pakoon.

Jouduttiin neuvottomaksi. Tie tuntui nousseen pystyyn, ja heidän piti saada ärjäistä härällä. Mutta vihdoin hoksasi Esa:

—Nyt minä tiedän: noustaan salvainta myöten ladon katolle ja sieltä ärjäistään niin jotta se kuuluu!

Vastaan sanomatta seurasi toinen neuvoa. Varovasti hiipivät he ladon luo ja kiipesivät katolle. Sinne näkyi härkä ja siellä sai kumminkin rohkeutensa kaksinkertaisena takaisin. Riemastuneena ärjäisivät he vihollisellensa ja kun se ei näyttänyt olevan sitä kuulevinansakaan, ylvästi Esa:

—Kivitetään sitä!

Toinen oli siihen valmis. Ladon olkikaton paineeksi olikin koottu koko joukko kiviä. Niiden joukossa oli pieniäkin, ja niinpä pojat härkää pommittamaan.

* * * * *

Hyvän puoli tuntia olivat he jo tehneet turhaa työtä. Ei ylettynyt kivi härkään. Mutta nyt se tuli lähettyville ja jo osui kivi sen kylkeen. Härkä tuhahti, katsahti, huomasi vihollisensa ja oitis lähti latoa kohti juosta löntyyttämään. Molemmat hätkähtivät ja mahallensa katolle heittäytyen kiirehti Otto hätäillen:

—Voi ... se tulee...! Rupea mahallesi Esa!

Vaistomaisesti totteli toinen. Härkä pysähtyi ladon eteen, alkoi mylviä ja kuopasi tuon tuostakin nurmea, että sammal pölähteli. Yhä lujemmin puristautuivat silloin pojat ladon kattoon ja vasta kun härkä heitti mylvimisen, rohkeni Otto kysyä:

—Joko se meni?

Esa nosti päätänsä. Härkä söi rauhallisena ladon edessä.

—Näkykö sitä? tiedusti Otto.

—Näky... Se syö tuossa! kuului vastaus ja nyt alkoi taas hiljaisuus.

Kului hetki. Aika alkoi tuntua pitkältä.

—Kun se menisi pois! virkkoi jo Esa. Hetken kuluttua huomautti Otto:

—Tai kun tulisi kuka ja ajaisi!

Mutta ei tullut ajajaa. Rauhallisina soivat lehmänkellot. Itsetietoisena söi härkä aholla. Se oli hieman loitonnut. Nyt sille jo uskalsi taas ärjäistäkin, mutta ei se siitä välittänyt.

Ja ajan kuluksi ryhtyivät silloin pojat puuhailemaan. Aluksi he olivat noppasilla, ja viimein jo rupesivat taivastelemaan ympäristöä. Esa siitä innostui:

—Voi miten paljon tänne näkyy...! Tuokin Immosen riihen katto näkyy!

—Näkyypä meidän tuvan katolle enemmänkin, tarttui siihen jo Otto ja selitti:

—Sinne näkyy Tiilikaisen mökki ja Tynkkysen suo ... ja vaikka koko kylä.

—Eipäs näy meidän mökkiä... Eikä sitä Puhakan kaskeakaan näy, pani nyt toinen vastaan, mutta Otto väitti:

—Näkyypä sitte Massisen aho ja Kuivala ... ja jos olisi vielä tikapuut, niin näkyisi tänne asti.

Hän innostui siitä ja rupesi itseänsä kehumaan, kerskatén:

—Ja yhden kerran kun minä seisoin siellä ja oikein huusin, niin se kuului sinne toiselle puolen järven ... ja Kuivalaisen talon ... ja vaikka minne!

—Eipäs kuulunut, väitti nyt Esa, jota tuommainen ylemmys harmitti. Mutta toinen siitä vain yltyi:

—Kuuluipas... Ja jos olisin vielä kovemmin huutanut, niin se olisi kuulunut ihan joka paikkaan...! Ja sitte kun minä hyppäsin tuvan katolta maahan, niin minä en pelännyt ... en vaikka olisi jalka katkennut!

Semmoinen urheus jo kävi kateeksi Esalle ja hän väitti vastaan:

—Elä valehtele.

—Kysy vaikka äidiltä, vahvasti Otto, innostui ja väitti:—Sinäpä et ole hypännyt!

Esa oli vaiti. Hän oli voitettu. Toinen yltyi; kehuakseen omia urotöitään lisäsi hän:

—Etkä ole harakan pesäkkään särkenyt...! Etkä löytänyt pienen linnun pesää!

Oton voitto oli täydellinen. Harmistuneena mietti Esa jotakin sen vastapainoksi ja luullen sen keksineensä kysyä tokasi hän voitonvarmalla äänellä, viime sanaa painostaen:

—Mutta oletkos sinä nähnyt telehvoonii?

Sitä iskua ei Otto ollut odottanut. Koko nimikin oli hänelle aivan outo. Ei hän voinut muuta kun hämillään kysyä:

—Oletkos sinä?

Nyt oli Esa voitolla. Ylväänä kerskasi hän:

—En ... mutta isä on nähnyt.

Otto vaikeni ja voiteli taas kantapänsä syljellä. Esa jatkoi voittoansa:

—Sinäpä et tiedä mikä telehvooni on.

—Tiedätkös sinä! sai masentunut Otto tokaistuksi. Toisen luonto paisui:

—Se on semmoinen, jolla kun puhuu, niin se kuuluu vaikka minne.

—Eipään!

—Onpaan...! Vaikka puhuisi tänne katolle asti, niin se kuuluisi, paisui Esan viisaus. Otto oli aivan lyöty. Hän koki pitää puoliansa, väittäen:

—Eipä kuuluisi meille asti!

—Kuuluisipas...! Ja vielä etemmä kuuluisi... Ihan kuuluisi niin etää, kun on vain rautalanka... Vaikka olisi kuin etää.

Nyt ei enää uskonut Otto, vaan sanoi:

—Elä valehtele!

Mutta se ei masentanut Esan intoa. Hän selitti:

—Jos vetäisi rautalangan tästä katolta vaikka meille, niin kuulisi kaikki mitä täällä puhutaan... Ja tuon härän mörinän kuulisi ... ja kaikki kuulisi, kun siihen vain puhuisi.

—Oletkos sinä puhunut? sai vielä Otto tiedustetuksi. Toinen myönsi:

—En minä... Mutta vallesmanni on puhunut, kun isä oli siellä lannan ajossa, ja se oli vain rautalankaa myöten mennyt ihan joka paikkaan.

—Menikö sinnekin lävävään, jossa isäsi loi lantaa? sotkeutui Otto.

—Meni... Ihan joka paikkaan, ja sitte oli vain vallesmanni sanonut, jotta halloo.

—Mitäs se on se halloo? tuli jo Otto uteliaaksi. Toinen kehasi umpimähkään:

—Se on hyvin hyvää.

—Onko niin hyvää kuin siirappi? halusi Otto tietää. Toinen vahvasti:

—On se... Ja on vielä parempaakin... Isä sanoi, jotta kun vallesmanni vain puhui siihen lankaan, niin se sanoi vallesmannille, jotta sinulle lähetetään kaupungista hatun vuoria.

—Sekö lanka se lähetti? oli Otto jo ymmällä.

—Se... Ei siinä ihmistä tarvitsekaan: siinä telehvoonissa tulee ilman ihmistä mitä vain pyytää.

Esa oli nyt voittanut, Oton uteliaisuus oli herännyt. Puhelu oli kääntynyt siihen, mitä kaikkea telefoonissa voi saada. Oli lueteltu jo kaikki herkut, mitä he vaan tunsivat, voileivästä lähtien. Vielä toki

epäili Otto yhtä:

—Mutta siirappia ei saisi.

—Saisipa, väitti toinen. Lopulta taipui Otto sitäkin uskomaan, mutta väitti toki:

—Mutta jos vähä saisi, niin ei ainakaan niin paljoa ... ei niin jotta sitä olisi niin äijä kun vaan tahtoisii ... niin jotta vaikka ei muuta joisikaan!

—Saisipas! Vaikka miten paljon saisi... Se on se rautalanka ontto sisältä ja sitä myöten tulisi vaikka miten paljon.

Tämä toverin ilmotus tuli Otolle ratkaisevaksi. Siirapin halu sai hänet valmiiksi vaikka mihin ja hän jo ehdotti:

—Kun mentäisi katsomaan... Onko se etäällä?

Senkin Esa tiesi. Hän ilmotti:

—Se lähtee vallesmannin seinästä ja sitten kulkee hirsitolppia myöten pitkin tietä, niin jotta sen näkee vaikka kuka... Ja sitte vaan menee sen tolpan juurelle ja sanoo, jotta tahtoo siirappia.

Nyt oli Otto valmis. Hän pyysi innosta hypähtäen:

—Mennään katsomaan!

Toinen oli valmis. Suunniteltiin lähtöä. Otto riemastui:

—Ja sitte otetaan siitä siirappiakin... Otetaanhan?

—Otetaan... Mutta kun tuo härkä ei jo mene!

—Ärjäistään yhtä aikaa.

—No!

—Hä-häh!

Mutta härkä ei ollut kuulevinaankaan. Poikia suututti. Keskustelu telefoonista jatkui. Jo uhkaili Esa:

—Kun olisi telehvoni ja sillä kun ärjäsisii sille, niin pitäisi sen lähteä!

Ottokin sai siitä intoa. Hän uskoi ja lisäsi ikään kuin näyttääksensä härälle:

—Kun sille oikein ärjäsisii, niin voi voi kun se säikähtäisi, ja menisi niin jotta ei eteensä näkisi!

Esa, jota härän viipyminen suututti, lisäsi kuin härälle kostaaksensa:

—Ja silloin kun se menisi niin kuin se kivi rinnettä pitkin ja lopulta kun se menisi koivua vasten, kun ei saisi seisattumaan, niin nuo sarvet siltä vain poikki rusahtaisivat!

Molemmat nauroivat makeasti härän vahingolle ja Otto vielä täydensi sen häviön kuvaa, lisäämällä, härän onnettomuudesta nauttien:

—Ja silloin siitä härästä ei jäisi mitään ... ei häntääkään jäisi ... ja lihatkin syötäisi paistina ja syltityinä ja nahkasta tehtäisi kenkiä!

Siten lohduttelivat he itseänsä ja kostivat härälle, ja jo ehdotti Otto:

—Pelotellaanpas telehvonilla.

—No!

Ja pojat nousivat katon harjalle, huitoivat käsillänsä huudon tahdissa ja huusivat kuin raakkuen, yhtäaikaan:

—Teleh-voon...! Teleh-voon...! Teleh-voon!

Tällä huudolla, kuten myöhemmin näemme, tuli olemaan suuri merkitys tämän siirapin hakumatkan vaiheissa. Pinnasen vanha mummo Sievä Magdaleena sattui kulkemaan vähän loitompana ohi, sattui kuulemaan oudon vaakkumisen, näki kaksi pojan näköistä olentoa yksinäisen ladon katolla ja huudahti säikähtyneenä:

—Herra isä siunatkoon...! Pahahenki on katolla!

Kauhistuneena hän läksi juosta hynttyyttämään mökillensä. Esa huomasi sen ja huudahti:

—Katso Otto...! Akka juoksee!

Mummon juoksu huvitti heitä. Yhä innostuneemmin vaakuivat he:

—Teleh-voon...! Teleh-voon!

Juoksusta miltei läikähtyneenä pääsi Sievä Magdaleena mökillensä, siunasi itsensä ja veisasi virren.

Vihdoin loittoni härkä sen verran, että pojat uskalsivat kiivetä alas katolta. Varovasti he laskeutuivat vastapäiseltä puolelta alas ja oitis maahan päästyänsä syöksähtivät kipakkaan juoksuun.

III

Kirkonkylään, vallesmannille, jonka telefooni oli valmistunut viime viikolla ja oli ensimmäinen koko lähitienoilla, oli täältä Salokylästä hyvä taival matkaa. Useissa paikoin oli myötämaata, jopa jyrkkiä alamäkiä, ja niissä panivat pojat täydeksi juoksuksi, ehtiäkseen vain pian perille. Eräessä ylämäessä he kävelivät rinnatusten ja Otto kehui:

—Sitte otetaan sekin kannu ihan täyteen siirappia... Ja vielä itse juodaan mikä vain jaksetaan.

Niin saapuivat he Minkkisen torpan kohdalle. Torpan pihamaalla sattui silloin vetelehtimään heitä hieman vanhempi, heikkolahjainen ja huonotapainen juoksulaspoika Juntus. Nähtyänsä tulijat, juosta reuhkasi hän oitis niiden luo ja liittyi joukkoon kolmanneksi, ja niin jatkui nyt kulku kolmisin. Juntus aloitti keskustelun kysymällä Esalta sen kannusta:

—Mikä sinulla on se?

—Tämäkö läkkikannu? peräsi Esa ja Juntus myönsi:

—Se.

—Tämä on Oton äidin läkkikannu, joka oli isällä lainana, selitti nyt Esa. Juntus oli juuri käynyt viemässä Minkkisen hevosen metsään, saaden palkaksi voileivän, ja muistellen sitä tapahtumaa kysyi hän Esalta:

—Oletkos sinä, poika, ajanut selkähevosella, niin kuin minä?

—Kenenkä hevosella sinä ajoit? tarttui siihen Otto. Juntus alkoi kehua:

—Tämän Minkkisen ruunalla. Ja voi tulimainen kun juoksi kovasti ... mutta kun minä pidin oikein kovasti harjasta kiinni, niin enpäs pudonnut selästä ... vaikka haarukoita vain lyötti säkä.

Puhelu takertuikin nyt ratsastukseen. Juntus osasi kehua tehneensä aivan ihmeellisiä urotöitä ja toiset jo alkoivat häntä kadehtia. Tämä jatkoi:

—Ja yhdenkin kerran kun minä ajoin sillä Iittiläisen tammalla, niin minä en pudonnut vaikka se nelisti lepikkoon ja joka paikkaan ja vielä hyppi aitojenkin yli kuin lintu!

Hän otti tieltä litteän kiven, viskasi sen linkoamalla ja kehasi samalla Otolle:

—Sinäpä et uskaltaisi sillä tavalla ajaa selkähevosta!

Otto oli taas alakynnessä.

—Etkä ole käynyt kirkon sillan alla, ylpeili Juntus lisää. Nyt jo harmistui Otto, mutta äkkiä keksi hänkin asian ja sanoi uljaasti:

—Mutta sinäpä et ole nähnyt telehvoonia.

Juntus oli vaiti. Voitokkaana viskeli Otto läkkituoppiansa pallon tavoin. Hölmistyneenä kysyä tokaisi vihdoin Juntus:

—Oletkos sinä nähnyt?

—En... Mutta minä menen Esan kanssa katsomaan, kun se menee hirsitolppia myöden ja siitä saa vaikka mitä vain sanoo! ylvästeli Otto.

Ja nyt alkoi telefoonin selittely, saman tapainen kuin oli jo tapahtunut ladon katolla. Esa kehui:

—Kun vain sanoo harallekin, jotta: 'teleh-voon!' niin se menee pakoon vaikka olisi miten vihainen.

—Meneekö vaikka olisi sarvipää? ihmetteli hölmö Juntus, joka jo oli oikeastaan lyöttäytynyt yhteen joukkoon.

—Menee...! Ja vaikka olisi miten likellä, niin menee! vahvisti Otto ja nyt huudahti Juntus:

—No mennään katsomaan!

—Mennään! riehahtivat toiset, syöksyen kävelystä täyteen juoksuun.

* * * * *

Pelon sekaisella kunnioituksella lähestyivät he vallesmannin taloa. Ja kujasten suussa ilmotti Juntus:

—Nyt kun ei olisi vallesmänni pihalla, niin sitte ei tarvitsisi pelätä!

—Onkos se vihainen?

—On... Se kiroaa, niin jotta voi perhana! ylvästyi Juntus. Se vei toisilta osan rohkeutta. Varovasti ja kaukaa he kiersivät talon, pitäen sitä yhä silmällä, mutta eivät huomanneet mitään. Juntus jo huomautti:

—Eipäs sitä olekaan!

—On se, mutta sitä ei näy, puolusti Esa asiaansa, lisäten:—Isä sanoi, jotta se on.

—Ja siitä saa siirappiakin! lisäsi Otto ylvästyen. Kierrosta jatkettiin ja samalla pienennettiin. He osuivat kaivolle. Siinä oli täysinäinen vesikorvo, ja kissa istui kaivon kannella rauhallisena. Juntus silloin järkeili:

—Kun olisi viskata kissa vesikorvoon, niin pääsisiköhän se pois!

—Esapa viskasi yhden kerran, tarttui siihen Otto ja lisäsi:—Ja sitte kun Esan isä huusi.

—Eipään, kainosteli Esa.

Otto kysyi nyt Juntukselta:—Huutaakos sinulle isä, jos teet mitä?

—Eipä minulla ole isää ollutkaan, hyvitteli Juntus.

—Entäs eikö äitiäkään ole ollut?

—Ei.

—Kukas sinulle sitte antaa leipää! ihmetteli Esa.

—Ei kukaan... Minä vain itse kerjään.

—Entäs kukas lyö, jos mitä teet ... kun ei ole äitiäkään, tutki Otto.

—Ei kukaan.

—Eikö tukistakaan?

—Ei... Tahi jos kuka yrittäisi tukistaa, niin ei uskalla, kun minä juoksen pakoon! ylpeili Juntus. Ja aikoen kokeilla heittämillä kissan vesikorvoon, alkoi hän sitä lähestyä, pyydellen:

—Kis ... kis ... kis ... kis!

—Na-uu! vastasi kissa ystävällisesti käyristäen selkensä ja nostaen häntänsä pystyyn. Mutta samassa lähestyi vallesmannin poika, Vesa, kaivotietä myöten juosta hanttuuttaen. Jo kaukaa hän huusi juostessaan näille hänelle aivan tuntemattomille pojille:

—Pojat hoi..! Simosen koiralla on nyt kolme pientä pentua.

Hän oli jo ehtinyt toisten luo, pysähtyi ja katseli uusia tuttujansa, laski sitte häränpyllyn ja kysyi:

—Kuka osaa laskea neulansilmän?

—Osaa sen nyt vaikka kuka! jörähti Esa. Vesa jatkoi hieman voitettuna:

—Oletko sinä sen laskenut?

—Olen toki... Ja mäkeäkin olen laskenut hyppyristä, kehäsi Esa, ja nyt kysyi Juntus Vesalta:

—Entäs oletkos sinä viskannut kissaa vesikorvoon?

—En... Oletkos sinä?

—En ole... Mutta tuossa olisi kissa, puolustautui Juntus.

—No! oli Vesa valmis ja oitis alkoi hän pyydellä:

—Kis ... kis ... kis ... kis!

Ja siinä paikassa paiskasi hän kissan korvoa kohti. Kissa sai toki korvon reunasta kiinni, sähähti vihaisesti ja syöksyi yhtenä nuolena kuivin nahoin nurmikon yli ja suoraa päätä pikku kolosta aitan sillan alle.

* * * * *

Näin olivat he nopeasti tutustuneet. Yhdeksi joukoksi liittyneenä härnäsivät he jo kolosta kissaa kepillä. Mutta kun sitä ei kuulunut, kysyi Vesa rutosti:

—Olettekos te nähnyt papan uutta venettä jo?

—Emme, vastasi Juntus hölmönä ja Esa kysyi:

—Onko se iso?

—On se, myönsi Vesa, lisäten:—Mutta se on riihessä kuivamassa, kun se tervattiin.

—Mennään katsomaan! tokasi Juntus.

—No mennään! vilkastui Vesa ja he lähtivät. Ensi ujostelu oli hävinnyt ja reippaasti heilutteli jo Esa kannuansa, kun he menivät joukolla riiheen.

Mutta sinne tultua ei kukaan ryhtynytään venettä tarkastelemaan. Esan huomio kiintyi oitis uunin nokireikiin ja hän huudahti:

—Voi miten isot reiät!

Ja todellakin oli koko uuni juhlallinen ja suuri heidän omien riihiensä uuniin verraten. Ja uunin suu ja tulipesäkin oli heistä aivan kuin joku luola. Vaistomaisesti ilmoitti Otto:

—Ja miten iso uuni...! Sinne sopisi vaikka sisään.

Ja hän päättikin koettaa. Oitis hän konttasi uuniin. Ahdasta siellä oli, mutta mahtui toki.

—Sopiiko sinne? tiedusti Juntus.

—Sopii, vahvisti Otto nokisesta uunista ja hänen sieltä palattuaan ryömivät sinne yksitellen toisetkin. Kun teko oli tehty, iloitsi Esa erästä kylän poikaa ajatellessansa:

—Nyt ne ovat muutkin olleet uunissa, eikä vain Sutisen Vikki yksinään!

Siitä riemastuneena heitti hän pehkuläjässä kuperkeikan, nauraa hihahahtaen riemuissaan:

—Hi-ih!

Toiset muksahelivat oitis perästä, hihahdellen, ja niin pylyili koko joukko pehkuissa. Iloittiin. Jo lennähti ensimmäinen pehkutukko jonkun niskaan: Alkoi pehkusilla olo.

Koko riihi oli täynnä iloa ja naurua ja pehkut pelmusivat kaikkialla tupsahdellen milloin kenenkin niskaan, ja kohta oli koko pehkuläjä hajalla ja riihen lattia ja äsken tervattu vene pehkuilla ylt'yleensä peitetty.

* * * * *

Mutta tämä ilo loppui äkkiä sen johdosta että vallesmannin koira, se sama Musti, joka on lukijaakin jo

housunlahkeeseen puraissut, hyökkäsi lukkarin laihan koiran kimppuun, ja alkoi tappelu. Vesa huudahti silloin riemuissaan:

—Voi! Koirat tappelevat!

—Mennään katsomaan! syöksähti jo Juntus ulos.

—Mennään! riehahtivat toiset ja siinä paikassa syöksyivät kaikki juoksujalassa paikalle. Tappelu loppui kuitenkin ennen kuin he saapuivat paikalle ja nyt oli heillä aikaa puhella. Vesa sattui tieltä löytämään isänsä viskaaman sikarinpätkän ja kysyi Otolta:

—Joko sinä olet polttanut tupakkaa?

—En.

—Mutta minä olen, kehasi siihen hölmö Juntus, lisäten:—Ukko Pesosen piipulla poltin minä ja Kujalan Mikko monta piipullista.

—Oliko se hyvää? tarttui siihen Esa. Juntus myönsi:

—Oli... Mutta sitten otti Pesonen piippunsa pois ja sanoi Kujalan Mikolle, jotta mene kissan häntään, semmoinen mies.

Vesa oli sillävälin laitellut sikarinpätkää polttokuntoon. Sitä katsellen tokasi Esa.

—Kun olisi kaikille!

—Etsitään rikkaläjästä ... jos siellä on.

—No, suostuivat toiset. Rikkaläjästä, aitan takaa, löytyikin pätke kullekin, ja nyt lähdettiin tyhjäan latoon polttamaan.

* * * * *

Vallesmannin heinälato oli vähän ulompana talosta. Heiniä siellä ei nyt ollut, mutta harvan sillan alle oli talven kuluessa karissut kaikenlaista ruukkaa: heinän rippeitä ja muuta. Pojat istahtivat piiriin keskelle lattiaa ja ryhtyivät tupakoimaan. Vesa oli heistä siihen tottunein, Otto ja Esa aivan ensikertalaisia. Kun hölmö Juntus vetäsi ensimmäiset savut, kehasi hän:

—Voi piru kun tästä tulee savua.

—Entäs saatko sinä lähtemään...? Ime näin, ohjaili Vesa Ottoa.

—Se menee henkeen! valitti tämä silmät punaisina ja vetisinä.

—Ime paremmin! neuvoi siihen Juntus.—Ime näin ja sitte puhalla!

—Voi, voi kun se on väkevää! ylvästeli Esa silmät henkeen menneestä savusta tihrullansa.

Mutta vähitellen tottuivat hekin. Tupakoiminen alkoi jo luistaa niin että Vesa voi ruveta kertomaan omia urotöitensä. Hän alkoi:

—Kerran kun me olimme Sakun kanssa ja poltimme tupakkaa.

Siitä sukeutui pitkä juttu. Vesa kehui Sakua ylpeillen:

—Saku ei säikähtäisi mitään... Vaikka olisi mikä tulossa, niin Saku ei pelkäisi.

—Mutta jos Immosen vihainen härkä olisi, niin pelkäisi! väitti Otto.
Vesa tenäsi:

—Ei pelkäisi. Saku kun ottaisi papan pyssyn ja sillä pamauttaisi, niin kuolisi koko härkä!

Vesa oli voittanut. Nyreytyneenä virkkoi Otto:

—Oletkos sinä sillä pamauttanut?

—En, täytyi Vesan myöntää. Mutta oitis hoksasi hän korjata tappionsa:
Ylpeänä hän kysäsi:

—Mutta onkos teistä kuka sylkäissyt papan pyssyn piipun reikään...?
Oletko sinä Esa?

—En.

—Mutta minäpä olen sylkäissyt, uljastui siitä Vesa, nosti aivan kättään ja kehui:—Ja pappi kun sitte rassasi sittä piippua, niin se huusi piioille, jotta kuka paholainen se on käynyt tänne vettä valamassa.

Vesa oli nyt lopultakin sankari. Neuvottomana Esa katsoi häneen, ja Juntus potki takapuoltansa pystyyn. Silloin terhistyi taas Otto ja kysyi voiton varmana:

—Mutta oletkos sinä sylkäissyt telehvooniin?

—En, täytyi Vesan tokaista. Mutta oitis hän lisäsi:—Mutta pappi on sylkäissyt.

—Elä valehtele!

—Onpas: Kerran kun se söi ja mamma sanoi papalle jotta Forsmannin setä puhuu, niin pappi meni ja sanoi, jotta 'sylkäsen minä sinun huonoon konjakkiisi, juo yksinäsi se tahi kutsu Ratista'.

Nyt oli päästy asiaan kiinni. Puhuttiin telefoonista. Jo kysyi Esa:

—Missä se on?

—Se lähtee kamarin seinästä ja sitte se menee hirren päitä myöten ihan vaikka minne asti, oli selitys. Sen kuultuansa ehdotti Esa:

—Mennään katsomaan.

—No mennään, suostui koko joukko. Tuli jäi kytemään ladon sillan alle. Lähtiessään huomautti vain Juntus:

—Voi kun täällä haisee käry ja on savua.

* * * * *

Menessään he keskustelivat pallokepeistä ja sen johdosta unehtui koko telefoni. Ainoastaan sattuma johti sen taas mieleen: He olivat jo sivuuttaneet talon ja kävelivät maantietä myöten, kun Juntus sattui huomaamaan telefoonipylvään ja ihmetteli:

—Voi paholainen miten pitkä hirsi on tuossa!

—Se on telehvooni...! Pojat, siinä on telehvooni! huudahteli silloin Vesa ja liikkumattomina, sanattomina katsoivat pojat ylös pylvään päähän. Vasta pitkän ajan kuluttua uskalsi Otto selittää näkemäänsä:

—Siinä on semmoinen rautalanka.

—Se sitte sitä myöten menee, kun pappi soittaa kammista, ja sitte se puhuu, selitti Vesa.

—Se telehvooniko se puhuu?

—Se... Mutta se on kaupungissa se joka puhuu.

Otto joutui ymmälle. Hän tiedusti:

—Entäs mikä tämä on?

—Tämä on rautalanka... Mutta se telehvooni, joka on kaupungissa, puhuu.

—Mitä se puhuu?

—Se puhuu vaikka mitä... Kun vain pappi pyytää jotain kaupungista, niin se saa.

—Saako vaikka mitä?

—Saa.

Koko laitos tuntui, olevan käsittämättömän ihmeellinen. Juntus huomautti:

—Siinä on semmoinen valkea rauta koukussa.

—Se on posliinia, tiesi Vesa.

—Särkykö se, jos viskaa kivellä? tiedusti siihen Esa.

—Särkyy, kehasi Vesa. Otto siitä ilostui, huudahtaen:

—No koetetaanpas!

—Koetetaan!

—No! olivat loputkin valmiit, ja niin alkoi harras posliinin kivittäminen. Viimein sattuikin siihen kivi ja pojat siitä jo riemastuivat. Mutta kilahdus olikin kuulunut avonaisesta akkunasta vallesmannille, ja samassa hetkessä huusi tämä ankarana:

—Matti! Heitä kyntäminen ja anna niille hyllyille sitä kyntöviitsaa, jotta naukuu!

—Siinäkö te pahan hengen omat kivitätte... Tästä minä teille annan! huusi siihen Matti juosta hanttuuttaen patukka kohona mullosta myöten poikia kohti.

—Matti tulee, ennätti vain Vesa huudahtaa, kun jo koko joukko syöksyi hurjassa paossa lehtoon.

* * * * *

Nyt ei Vesakaan uskaltanut mennä kotiinsa. Ensi kauhusta selvittyään he ryhtyivät tekemään kivistä taloa. Sitä tehdessä he tyyntyivät, ja kun talo oli valmis he pystyttelivät jo keppejä telefontyöväiksi aikoen laittaa telefontalon. Mutta työ keskeytyi, kun äkkiä kuului huuto:

—Tulipalo... Lato palaa!

—Voi! Meidän lato palaa! riemastui Vesa ja yhdestä suusta pääsi toisilta iloinen:

—Mennään katsomaan!

Juoksujalassa lähestyivät he latoa, joka oli jo ilmitulessa. Savun seassa hääri väkeä sammutuspuuhissa. Matti ruiskutti vettä käsipumpulla. Kun hän huomasi poikien tulevan, käänsi hän suihkun niitä vastaan ja uhkaili:

—Siihenkö tulette vielä tielle...! Tuosta saatte!

Läpimärkinä pakenivat pojat. Taas kuului vallesmannin ääni. Pojat painuivat metsään, väänsivät siellä vaatteensa kuiviksi, ja kun Vesakaan ei uskaltanut kotiinsa mennä, ehdotti hän:

—Mennään lukkarin navetan ylisille, siellä on heiniä.

Niin he tekivätkin. Kenenkään huomaamatta he pääsivät ylisille ja nyt alkoi iloinen häränpyllyn lasku heinäläjässä. Ja sitten juttelu.

Mutta ilta oli jo tullut. Päivän vaivat väsyttivät ja pojat nukahtivat heinäläjään.

* * * * *

Oton äiti, Eevastiina, odotteli jo poikansa tuloa, sillä soppavesi rupesi jo kiehumaan.

Tulta kohennellessansa hän puheli:

—Eikö se nyt ikään tule! Vesikin siinä jo kiehuu!

Kului vielä joku aika. Hän pelkäsi miehensä suuttuvan, jos ei ruoka ole aamiaiselle tullessa valmis, meni rappusille ja huusi:

—Otto hoi...! Etkö sinä jo ikään tule!

Mutta turhaan hän odotti vastausta. Tupaan palatessaan harmitteli hän:

—Pahan hengen elävä, kun jäi nyt sinne koko päiväksi... Semmoista se on, kun niitä älyttömiä asialle laittaa!

Samassa saapuikin hänen miehensä Antti Juhana seipäitä kolomasta, pisti kirveen penkin alle, muljautti pöydälle ja kysyi:

—Eikös se ruoka taaskaan ole valmis?

Syntyi uhkaava äänettämyys. Eevastiina selitti lähettäneensä Oton hakemaan soppasiirappia, ja se nyt viipyy. Antti Juhana imeksi kotvan aikaa piippuansa ja murahti jo synkkänä:

—Olisitpa sinä itsekin joutanut sitä hakemaan, niin ei olisi viipynyt.

Eevastiina huokaili asiaa sotkeaksensa jumalisena. Taas lisäsi Antti Juhana:

—Eivät tässä työt olleet esteenä... Sutisen akka käy päivätöilläkin ja kuitenkin ennättää ruuan laittaa.

Kauan sieti Eevastiina tekeytyen jumaliseksi, mutta vihdoin hän huudahti:

—Senkö paha henki sen pojan vei, kun se ei tule...! Otto hoi...! Ot-to! hän huusi lopuksi ovelta.

Suutuksissaan lähti Antti Juhana työhönsä syömättömin mahoim ja päätti olla uhallakin ruuatta aina lounaalle asti. Vihoissaan karttasi Eevastiina sillä aikaa tuvassa ja oli jo unohtaa koko siirappiasian. Niin kovin kaiveli mieltä äskeinen hiljainen riita.

Mutta puolenpäivän korvissa tuli tupaan hätäytynyt Esan äiti Kaino Josefiina ja tervehti siunaillen:

—No mihin ihmeen reikään se meidän poika on pudonnut, kun sitä ei täälläkään näy...! Kävikö se täällä lainaamassa sitä siirappia?

—Eihän se, hämmästyi Eevastiina. Kaino Josefiina löi reiteensä ja siunaili:

—No en minä mokomaa lasta olisi uskonut olevan, en tässä maailmassa...! Lähetin jo aamulla pyytämään siirappia ja tätä hyväkystä saa odottaa sen ilmoisen ikänsä...! Eikö se tuonut sitä maitokannuakaan?

—Ei, epäsi Eevastiina ja Kaino Josefiina päivitteli:

—No, minnehän tuo pojan elävä taas hävisi...! Semmoista se on, kun ei jouda ihminen kunnolla lapsiaan kurittamaan! Laitat asialle, niin kohta taas saat itse lähteä perästä juosta oikasemaan...

Hän vilkuili ympärillensä ja kysästä heläytti:

—Missäs se teidän poika on?

—Ka siirappiahan se lähti kaupasta hakemaan! yritti hämmästynyt Eevastiina ja lisäsi:—Mutta sille tielleenpäin tuo jäi.

Ryhdyttiin selvittämään asiaa... Kaino Josefiina pyöritti jo päätänsä ja päivitteli:

—No voi, voi sitä meidänkin poikaa...! Mutta johan minä sanoin sille Urho Ernestille kohta naimisiin mentyä, kun olin muutaman vuoden vain sen kanssa elänyt, jotta saathan nähdä, jotta ei niistä lapsistasi kunnollista kalua tule, jos et ajoissa itseäsi paranna, sillä ei se huono puu taida kunnollista hedelmää kantaa!

Hän muutti äänensävyänsä kimakammaksi ja lopetti voitokkaana:

—Ja siinä se nyt on minun ennustukseni taas toteutuneena!

—Ho-hoi...! Hoh-hoi! huokasi Eevastiinakin ja siten kääntyi puhe jumalisiin asioihin.

Mutta sitten alkoi Kaino Josefiina niiskuttamaan nenäänsä, muka kahvin hajua tuntien. Vaan onneksi palasi toki silloin Antti Juhana lounasta syömään, vilkasi ensin pöydälle, sitten liedelle ja istahti niin synkkänä, että Kaino Josefiinakin sen huomasi ja vaikenä. Eevastiina ensi aluksi hätäytyi, mutta kun mies murjotti aivan äänettä, ehti hän saada malttinsa ja ruveta selvittämään asiaa kiertotietä. Hän kujerteli Kaino Josefiinalle hurskaasti, kavalasti:

—Sinä se toki sait semmoisen miehen, että se ei ruuasta pahaa elämää nosta... Saat sinä kiittää semmoisesta miehestä sen antajaa.

Kaino Josefiina siihen huudahti:

—No, johan minä nyt antaisin sen sekaantua akkojen asioihin ... kun nyt ruuan keittoihin...! Jo sille semmoiselle miehelle nauraisivat kylän harakatkin...!

Hän korotti jo äänensä ja todisti:

—Silloin jo yhteen elämään mennessä sanoin, jotta: Se tiedäkin vain, jotta jos pistät nenäsi akkojen huttukattilaan, niin paikalla menen rovestin puheille ja sanon, jotta siitä miehestä pitää tulla ero.

Antti Juhana joutui pulaan. Hän ei löytänyt enää muuta tehtävää kuin ruveta piippunsa hikireikää

selvittelemään. Sisä täynnä valitti hän kuin itseksään:

—Tuokin piipun hyväkäs ... kun siinä taas reistailee!

* * * * *

Niin oli estetty ilmiriidan nousu. Se olisi kumminkin ehkä Kaino Josefiinan lähdettyä leimahtanut, sillä kaikki ikään kuin kyti tuhkan alla, mutta nyt sattui tapaus, joka muutti mielet kokonaan:

Tupaan työntyi näet Pekka Makkosen renki Sulo Roobert, ryyppäsi vettä korvosta, pyyhki kämmenselällä suunsa ja tervehti:

—Olikohan se teidän ja tämän Kaino Josefiinan poika, jotka hukkuivat?

—Mitä? pääsi Kaino Josefiinalta ja Eevastiina hämmästy:

—Mitä se nyt tämä Makkosen Sulo höperöi?

Sulo istahti ja veti kintturemeliään tiukemmalle. Antti Juhanakin nyt äänsi tyynenä:

—Mihinkä ne hukkuivat?

—Ka eiköhän ne tähän tään kylän järveen, yritti Sulo Roobert, mutta Kaino Josefiina keskeytti hätäillen:

—Mitä ... en tässä jo paremmin sano, se tää Makkosen renki tuolla tavalla säikyttelä!

Sulo Roobert alkoi selittää:

—Ka sepä tää Sutisen tyttö oli ollut Huuhtomäellä ja nähnyt kun ne olivat sen Auvisen veneen kimpussa nahisseet ja työntäneet sitä järveen ja nyt se vene on vettä täynnä ja keskellä selkää... Niin jotta eipä suinkaan sillä silloin kukaan muu ole hukkunut.

Äidit joutuivat aivan sanattomiksi. Antti Juhanankin sydän jo sulii sen verran että hän kysyi:

—Jokos se Auvinen oli tervannut sen veneensä?

—Jo. Ja nyt se on siellä vesiajona, eikä ole yhtään venettä koko tällä rannalla, jotta saisi sen pois hinatuksi.

—No se nyt ei ole aivan totta, yritti Kaino Josefiina hädissään, mutta Sulo sanoi:

—Ka, ole sitte uskomatta! En minä enenkään ole vielä valetta kylälle kantanut!

Näin jatkui puhelu. Vähitellen selvisi asia. Nyt pääsi jo Eevastiinalta itku ja hän siunaili, miestänsä syyttääkseen:

—Johan minä sen ammoin aikojaan sanoin, jotta ei se hyvään pääty tämä elämä... Kun sitä ei enää uskota mihinkään ja siihen omaan vanhurskauteensa vain jokainen luottaa!

Antti Juhana tiesi sen olevan hänelle tarkoitetun ja murahti:

—Ka itsepä sinä sen laitoit siirappia hakemaan... Niin jotta haro nyt se sieltä järvestä!

Kaino Josefiinakin itkeä tihisti ja valitti:

—Ja sanoinhan sitä minäkin sille Urho Ernestille, olen sanonut ja saarnannut, jotta ei se vielä kerran kunnian kukko tämän talon harjalla laula.

Eevastiina yltyi itkemään ja valitti:

—No mikä hänet nyt piti villitänkin menemään sinne järvelle... Ja eivätkö nuo ihmisetkin nyt voisi pitää noita veneitänsä ja muita ryllyitänsä kotonaan, jotta eivät olisi viattomien lasten turmiona ja paulana.

Niin jatkui. Viimein heltyi Antti Juhana ja arveli:

—Eipä sitä tiedä vaikka olisivatkin vielä elossa... Kun olisi kylänväen avulla ensin etsiä metsästä.

Se ajatus oli kuin toivonkipinä, josta alkoi levitä heikkoa valoa odottamattoman surun murtamien äitien sieluihin. Mielet sulivat, sydämet heltyivät. Jo syytteli Kaino Josefiina itseäänkin, soimaillen itkun seasta:

—Syntiköhän vai pahuus liekin saattanut ihmisen laittamaan lapsensa yksinensä ja turvattomana näille maailman teille kiertelemään... Ikään kuin tättä siirapitta ei olisi ihminen elänyt ... eto herkutta!

—Sepä on tää ihmisen sydän paatunut ja pimitetty, niin jotta kuka sitä älyää! soimasi silloin Eevastiinakin itseänsä, yltyi taas itkemään ja valitti surun murtamana:

—Kun herra vielä antaisi edes nähdä hänet vaikka elävänä tai kuolleena!

Antti Juhanan sydän pehmeni. Helttyneenä sai hän tuskin sanoa tokaistuksi:

—Ka auttaapa se ... herra ... kun pitää etsimistalkoot!

—Auttaa! murahti Sulo Roobertikin, hänkin helttyneenä. Tupa oli kuin maja jossa on käynyt kuoleman viikatemies. Surun painamina ryhtyivät vanhemmat puuhaamaan etsimistalkoita.

* * * * *

Tieto vallesmannin telefoonista oli salokylään saapunut vasta eilen, mutta nyt puolenpäivän seudussa se jo oli ehtinyt levitä miltei yli kylän. Siitä oli keskusteltu kaikkialla ja epäluulolla oli puhuttu sen salaperäisistä voimista. Jo olivat hurskaimmat vaimot sanoneet merkitsevästi, salaperäisinä:

—Saattepahan nähdä...! Saatte sen voiman nähdä, kun luoja kerran silmänne avaa!

Pakostakin vaikuttivat nämä jumalisten vaimojen sanat mieliin nyt, kun levisi tieto kahden pojan katoamisesta. Puhuttiin vähän, mutta mietittiin sitä enemmän. Koko iltapäivän etsi kylän väki kadonneita. Etsittiin Immolan haka, etsittiin läheiset metsät ja pellot, etsittiin niityt ja ladot, mutta turhaan. Puhuttiin jos jonkinlaisia arveluita ja mielet kiihtyivät. Äidit itkeä tuhertelivat, ajatellen, että heidänkin lapsillensa olisi voinut samoin käydä. Miehet olivat juroja ja lapset uteliaita.

Mutta yhä vielä toivoivat kadonneiden vanhemmat parasta. Oli lähetetty hakemaan venettä toiselta rannalta, että saataisiin Auvisen vesiajolla oleva vene rantaan ja voitaisiin alkaa naaraus. Sillä aikaa lähti Eevastiina Pinnasen mummon Sievä Magdaleenan luo tietoja saamaan. Tämä Sievä oli usein löytänyt varastetut tai kadonneet esineet ja osasi ennustaa ja povata.

Mutta hän vahvisti todeksi poikien kuoleman. Oitis Eevastiinan tultua vakuutti hän silmälasit nenällä:

—Se oli sallittu ... se oli jo aikansa sallittu niin. Sitä se minun näkynikin jo ennusti... Sitä se ennusti täänpäiväinen näky.

Onneton äiti alkoi itkeä. Sievä Magdaleena lohdutteli häntä ensin ja kertoi sitten samanpäiväisen näkynsä. Hän selitti:

—Minä siinä ennen aamiaista tulin Immolan haan läpi ja siunatkoon ja varjelkoon mitä minä näin: Kaksi pahanhengen kuvatusta: Kaksi ihan näiden poikien näköistä pahaa henkeä istuu Immolan ladon katolla.

—Voi hyvä isä sentään! valitti äiti. Toinen jatkoi:

—Istuvat ensin siivolla, mutta sitte jo alkaa toinen rietas panna käsillänsä kuin siivillä.

Hän näytti, matkien käsillänsä pahanhengen lentoa, ja jatkoi:

—Näin...! Näin...! Näin se vanha vihollinen vain vaaputtaa siipiänsä ja raakuu kuin korppi: Telehvoon...! Telehvoon...! Telehvoon...! Ja silloin minä jo sanoin, jotta nyt on Eevastiinan ja Kaino Josefiinan poikien kuolema lähellä, kun se jo niiden näköisenä kummittelee.

Äidin suru oli nyt sanoin kuvaamaton. Sievä Magdaleena nosti lasit otsallensa ja koki häntä lohdutella. Äiti rauhoittuikin hieman. Pois lähtiessään hän vaikerteli:

—Kunpa olisi toki hänen sielullensa armollinen ... eikä lukisi vanhemmille tätä viaksi!

* * * * *

Ilta oli jo tullut. Punaisena laski päivä, upoten viheriään metsään kuin mereen. Oli tyyni, ei vierähtänyt väre järvellä, ei nuokahtanut kaisla sen rannalla... Tuo ennen niin iloinen järvi näytti nyt surulliselta kuin hauta, joka oli juur'ikään umpeen luotu.

Äänettömänä, vakavana istui väki rannalla, odottaen venettä, päästäkseen naarausta alkamaan. Sievä Magdaleenan kertomus paholaisten ilmestyksestä, jotka raakkuivat: teleh-voon! oli levinyt jo ympäri kylän kuin kulovalkea ja siitä puhuttiin nyt. Sutinen murisi:

—Sitähän ne tekevät nämä herrojen vehkeet.

Hän pysähtyi. Väki ikään kuin synkistyi. Sutinen lisäsi:

—Sillä ei suinkaan se tääkään telehvooni ole muuta kuin itsensä sen pahan hengen kapine.

—Mitäs se muuta on! murahti Kainulainen ja synkistyi. Joku lisäsi:

—Pitää heillä ollakin pelinsä näillä tämän pitäjän herroilla!

Vaieten jo mietittiin ja taas puhuttiin telefoonista. Väki varmistui siinä uskossa että koko laitos on paholaisen keksintö, joka on nyt jo alkanut tuottaa onnettomuutta paikkakunnalle. Semmoisessa mielen tilassa alkoi naaraus.

* * * * *

Koko yö oli naarattu hukkuneiksi otaksuttuja. Kun yhdet olivat väsyneet, olivat toiset alkaneet. Koko kylä oli valveilla läpi yön. Mutta turhia olivat kaikki naarukset. Aamiaisen korvissa ne lopetettiin ja Sutinen sanoi kuolleista kuin harmitellen:

—Siellä ne nyt ovat lapsirukat ... ja siellä he poloiset pysyvät tuomiopäivään asti...

Aamiaisen aikana oli Antti Juhanan mökki väkeä täynnä. Koko yön valvonut, väsynyt naarusväki oli kahvilla. Samalla olivat tavallansa molempien poikien hautajaiset. Surullisena oli näet Eevastiina ehdottanut:

—Pidettäisi yhdessä ne, niin ei menisi niin paljon tuota kahviakaan...
Kuka näissä köyhissä oloissa jaksaa sitä ostaa semmoiselle joukolle.

Ja miten autiolta tuntui nyt tupa! Ja miten surulliselta! Silmiänsä huivinkulmalla kuivaillen valitti Eevastiina:

—Hyvä lapsihan se vielä oli... Ei tuottanut vanhemmillensa surua eikä murhetta...

Taas yltyi itku ja tuskin kuului sen seasta sanoja, kun hän lopetti:

—Mutta tottapa se oli hänellekin niin sallittu.

Hän koki tyyntyä, kuivasi silmänsä ja nurkui:

—Mutta että hänen piti nyt vielä mennä sillä tavalla, jotta ei ennättänyt lapsiparka katuakaan!

Kuului vain hiljaista vaimoväen itkua ja miehet istuivat surullisina, kumarassa. Synkkänä murahti silloin Antti Juhana vaimonsa puheeseen:

—Vieläpä tämä on sallittu ... oikeassa paikassa nimittäin... Näitä vallesmannin telehvoonivehkeitä vain koko kuolema.

Ei tietty mitä sanoa. Joku toki tokasi:

—Tottapa se hänellekin vielä rangaistus tulee ... hyllylle... Ei tiedä vaikka talo palaisi, tahi mäne tiedä vaikka oma poika joutuisi samoille teille.

Kuului raskas huokaus. Virren veisaaja, vanhahko räätäli Nikodemus Valta saapui iso virsikirja kainalossa, silmälasit otsalla. Kunnioittaen teki väki hänelle tietä. Nikodemus istahti pöydän taa, asetti isot silmälasit päähänsä niin, että ne olivat nenänpäästä pois putoamaisillansa, ja katseli niiden sankojen yli, reväisten silmänsä niin suuriksi kuin vaan nahka virui.

—Vai mitä se tää Nikodemus siitä arvelee? kysyi häneltä Sutisen Pekka murahtaen ja kumarassa istuen.

Nikodemus nosti päänsä aivan takakenoon, että voi katsoa kysyjään silmälasiansa läpi. Sutinen arvasi siitä ja vastasi:

—Niin jotta eikö se tää telehvooni ole itsensä sen päärienaajan koje?

Nikodemus nuuskasi tyhjää näppiänsä useaan kertaan, nopeasti, laittautui sitten juhlalliseksi, kuin suureen tehtävään valmistuen.

Kaikki odottivat. Juhlallisena kysyi silloin Nikodemus asemastaan hievahtamattakaan:

—Ja voiko oikea korkeudesta annettu henki olla muussa elävässä kuin ihmisessä?

—Eipä se! vastasi joku. Nikodemus painoi nyt päänsä alas, tuijotti kysyjään silmälasit nenän päässä ja ilmoitti, lyöden kätensä kirjan päälle:

—No.

Syntyi äänettömyys. Nikodemus katseli liikkumatta sanojensa vaikutusta. Antti Juhana sanoi lopulta:

—No nyt sen kuulitte, kun Nikodemuskin vahvistaa ... jotta se on pahanhengen koje.

Äiti huokasi. Mieliä painostui. Nikodemus otti nuuskarasiansa, koputteli sitä juhlallisesti peukalonsa rystyyllä, kohotti silmälasit ylemmä, pyyhki sitten nenänsä punasella nenäliinalla, pani liinan pöydälle, nuuskasi juhlallisesti oikealla sieramellansa ja aivasti. Nyt nuuskasi hän vasemmalla sieramella, tarttui silmälaseihinsa ja aivasti uudestaan täyttä voimaa, hankasi nenänsä alusta etusormen rystyyllä ja ilmotti:

—Pakana kun on hyvää nuuskaa tällä kauppias Laurikaisella!

* * * * *

Ja sitten alkoi varsinainen toimitus: Nikodemus avasi kirjansa ja kysyi juhlallisena:

—Veteenkö se tämän Antti Juhanan ja Eevastiinan yhdeltä puolelta ja tämän Urho Ernestin ja Kaino Josefiinan poika toiselta puolen kuoli?

Kukaan ei tahtonut roheta vastata. Antti Juhana rohkaistui lopulta:

—Ka tähän tään kylän järveenhän ne.

—No sitte veisataan virrestä 'Veteen hukkuneiden virsi', ensimmäinen, kolmas ja viides värsy, julisti Nikodemus, otti sylen suustansa kämmeneensä, pisti sen pöydän alle ja nousi veisaamaan.

Hän veisasi hartaasti, tehtävänsä juhlallisuuden tajuten. Joskus vetää hojotti hän virttä ummessa silmin, pitäen isoa virsikirjaa molemmin käsin niin kaukana kuin kädet ylettyivät. Joskus tuli ääntä supullaan olevasta suusta kuin palkeen torvesta. Ulkomuistista hän veisasi, mutta silmälasit ja virsikirja kuuluivat muutoin asiaan. Vähä vähältä yhtyi väki veisuuseen: vaimot veisasivat kiekuttelemalla, miehet jörisemällä. Kun virsi oli lopussa, asetti Nikodemus virsikirjan pyhillä eleillä pöydälle, istahti ja lausui juhlallisesti:

—Rukoilkaamme... Aam-men.

Syntyi haudan hiljaisuus. Kauan katsoi Nikodemus eteensä päin pää kumarassa, nenällä lasit, ja lausui sitten juhlallisesti:

—No nyt on heillä rauha... Aamen!

Mutta sitten hän muutti ääntänsä ja kutsui vaimoansa:

—Kerttu!

Mutta ei kuulunut vastausta. Nikodemus vinkkasi silloin ovensuussa istuvalle Sutiselle sormellansa ja pyysi:

—Kysyypäs Sutinen, onko se meidän Kerttu Auroora siellä eteisessä!

—Mäne... Nikodemus kutsuu! ilmotti silloin joku asianomaiselle. Pyöreä, pullea Kerttu Auroora ilmestyikin ovelle suu naurun hymyssä. Väki jakaantui:

Nikodemus vinkutti sormellansa vaimoansa tulemaan puheilleen, hiljaa, kuin kuiskaillen:

—Kerttu... Tuleppas tänne, Kerttu!

Ja kun tämä hymyillen tuli, jatkoi Nikodemus kuin olisi tahtonut supattaa hänelle:

—Kysyypäs, Kerttu, näiltä emänniltä, jos niiltä vainajilta jäi mitä peruja ... vaatteita tai kenkiä, niin sano jotta antavat sinulle tästä veisuusta.

Kuiskailu oli toki tarkotettu asianomaisten kuultavaksi. Sen johdosta vaiettiin ja Nikodemus kuiskutti lisää:

—Sano, jotta kun ovat päässeet elättämästä joutavia leivänsyöjiä, niin ei tämä paljon ole siitä ilosta!

Taas odotettiin hetki. Kerttu Auroora hymyi myöntävää vastausta odottaen. Kaikki arvasivat sen hymyn, sillä se oli entuudestaan tuttu.

Vihdoin päätti Antti Juhana asian, sanoen:

—Ka, anna Eevastiina ne poikavainajan hynttyyt... Ei tässä enää niille toista pitäjää kuitenkaan tule.

Ja nöyränä, murheellisena kokosi äiti poikansa vähät vaatteet ja antoi ne nyytissä Kerttu Aurooralle. Nikodemus pani nuuskan, työnsi silmälasinsa taas hyvin kauas, katsoi Urho Ernestiin ja kysyi juhlaäänellä:

—Sielläkös se on ovensuussa tämän Kaino Josefiinan mies Urho Ernesti?

Kotvasen kuluttua vastasi puhuteltu:

—Ka joutavathan ne meidänkin pojan vaatteet... Niitä meilläkään ei enää tarvita.

—Kerttu... Kerttu! kuiskutti siihen taas Nikodemus sormellansa linkuttaen ja supatti puoliääneen:

—Pistäännypä Kerttu jo tällä samalla tiellä ottamassa ne Kaino Josefiinan pojan vaatteet.

Ja sitten taas alkoi tuntua huoneessa sama raskas surullinen painostus, joka aina jää kuoleman jäljille majaan. Tyhjä oli nyt se puurahi, jossa Otto oli nukkunut. Poissa oli perheen ainoa lapsi. Ei tuntunut sen tuomaa elämää ja iloa tuvassa. Ja kun sitten vieraat olivat poistuneet, kun isä ja äiti olivat kahden kesken, tuntui niin tyhjältä, kuin kuuluisi ruskakan hiivintä seinän raosta ja äänettömän sirkan puuhailu uunin kolosta. Väsyneenä istahti äiti ja kätki taas silmänsä jo ennestäänkin kosteaan esiliinan kulmaan.

* * * * *

Mutta poikkeamme hetkeksi vallesmannin perheoloihin.

Talon ainoa lapsi oli lukijalle jo tuttu Vesa. Hän oli äitinsä ilo, ylpeys ja silmäterä ja isänsä ainoa tulevaisuuden toivo. Hemmoteltuna hän oli kasvanut isänsä kodissa aiheuttaen joskus erimielisyyksiä isän ja äidin välillä, erimielisyyksiä, jotka koskivat kasvatus- ja kuriasioita.

Tämänpäiväinen ladon palo oli säikäyttänyt sekä vallesmannin että hänen rouvansa Lempi Amalian mielen. Rouva oli ollut sairastua, mutta oli pysytellyt terveenä huomattuansa, että vallesmänni siitä taas tapansa mukaan aikoi edelleenkin tuskastua ja mutisi jo:

—Taas se alituinen akkojen tauti alkaa tässä.

Yleensä oli vallesmannin talossa kartettu perhekohtauksia, mikäli oli voitu. Rouva oli liika lihava. Perhekohtauksien aikaansaama mielenliikutus olisi voinut aiheuttaa halvauksen. Siitä varovaisuus. Verrattain hyvä sopu, rauha ja hiljaisuus oli aina vallinnut talossa. Elämään tyytyväisyys oli luonut taloon kodikkuutta.

Niinpä oli nytkin koetettu tynnyttää tulipalon aiheuttamaa mielenliikutusta. Oli onnistuttukin: Oli päästy iltaan. Rouva puuhaili jo illallista: väliin järjesteli hän ruokapöytää, väliin kävellä löllötteli muissa puuhissansa ja hyräili lempilauluansa:

"Mä hento kukka keväimen kukoistan armaalleni."

Niin päästiin illalliseen asti.

Mutta illallista syödessä huomasivat aviopuolisot Vesan olevan poissa. Heti lähetettiin palvelija häntä huutamaan ruualle. Mutta turhaan huuteli palvelija, turhaan odotti äiti:

—Ei sitä ole, ilmotti piika Anni palattuansa.

—Huutaisit nyt kovemmin! käski rouva. Alkoi uusi huuteleminen.

Mutta taas palasi Anni ja ilmotti jo närkästyneen äänellä:

—Eikä kuulu!

—No minnekähän tuo nyt taas tellääntyi, murahti siihen vallesmänni ja rouvakin jo arveli:

—No mikähän sille lapselle nyt tuli... Menepäs vielä, Anni, ja hoihkase tuosta kellarin katolta käsin, niin kuuluu etemmä, käski hän lopuksi, mennä väännätteli itse avonaisen akkunan luo ja huuteli:

—Vesa...! Vesa hoi... Tule syömään... Pappa ja mamma jo odottaa!

Mutta turhaan. Lasta ei kuulunut. Odoteltiin. Ruoka jäähtyi. Jo laski päivä. Jo tuli äiti levottomaksi. Isää kiukutti, kun ei päässyt jo syömään. Annia suututti turha huuteleminen. Hän ilmotti kuin suuttuneena:

—No eikä kuulu... Mitä siitä enää huutaakaan!

Ja silloin iski rouvan päähän kuin salama kauhea ajatus... Hän kalpeni äkkiä, näytti aivan haamulta ja sai vain puolikuiskaamalla sanotuksi hätäytyneenä:

—Pappa!

Vallesmanni hämmästyí.

—Mikä sinulle tuli...? Lempi...? Kuule Lempi! hätäili hän. Vapisevalla äänellä sopersi rouva:

—Kun ei Vesa olisi ollut ladossa...! Pappa...!

Koko talo oli nyt äkkiä aivan nurin, kuin salaman iskusta.

Huudettiin, etsittiin, rouva voihi, palvelijat juoksentelivat, vallesmanni komenteli.

Ja nyt valeltiin ladon tuhat sammuksiin, kaiveltiin ja tarkasteltiin miltei seulomalla. Nyt vasta tunsí sekä isä, että äiti, miten rakas heille heidän ainoa lapsensa oli. Surun murtamana odotti äiti tarkastuksen tulosta ja hänen tilansa parani, kun sai kuulla, ettei tuhasta löytynyt mitään jätteitä, ei luunsiruakaan. Kyynelsilmin syleili hän miestänsä ja valitti:

—Oi rakas Kauno Valdemar! Että hän ei toki ole niin kauheasti...

—No, no, Lempi! lohdutteli vallesmanni häntä, taputteli hänen kohtuuttoman lihavia hartioitansa ja rauhotteli:

—Lempi kulta! Elä anna surun itseäsi sortaa, löytyy se vielä... Jos lie mennyt vaikka lukkarin Sakun luo!

Kiireellä lähdettiin tiedustamaan sieltä. Mutta lukkarilla ei ollut kukaan nyt nähnyt Vesaa koko päivänä. Niin alkoi tuskallinen, epätietoisuuden ja levottomuuden yö. Koko lähiseudun väki komennettiin etsimään kadonnutta lasta. Koko yö etsittiin turhaan. Äiti itki ja rukoili. Isä haukkui joskus palvelijoita, joskus joi epätoivoissansa ryypyn virkistävää konjakkia tai lohdutteli rauhatonta vaimoansa.

Mikä tuskan yö!

Kun sitten aamu tuli, kun aurinko jo kuusen korkeudelta valoi kirkasta aamuvaloansa akkunan täydeltä huoneeseen ja riemuitsevien lintujen laulu aaltoili aivan merenä ja etsijät palasivat tyhjin toimin, alkoi rouvan hermosto järkkyyä. Hän ärtyi: Epätoivoissansa syytti hän ensin palvelijoita. Hän riiteli niille, ensin hillitymmin, sitten yhä äkäisemmin. Itkien hän palasi keittiöstä ruokahuoneeseen. Mies yritti häntä rauhottaa, mutta sekin ärsytti häntä nyt ja hän tiuskasi:

—Etkä sinäkään, pappa, sen vertaa että olisit joutessasi pitänyt lasta silmällä!

—No mutta mitenkä minä!

—Mitenkä minä! matki siihen rouva ynseästi, istahtaen pöydän ääreen ja viskaton pöydällä olevaa kahvelia ja lisäsi:—Joutava mies!

—Mutta kuulehan nyt!

—Mhyy! ärtyi siitä rouva, sysäsi jalallansa edessänsä käyristelevän kissan loitommaksi ja äänsi matkien:—Kuulehan nyt.

Nimismieskin tuskastui. Hän käveli edestakaisin ja yritti hetken kuluttua puolustautua: Käsiänsä levitellen hän selitti:

—Sinun pitää ajatella, että minä olen valtion virkamies ja että siis on sopimatonta olla lapsenliikkana.

Nyt suuttui jo rouva ja ärähti:

—Ikään kuin ne eivät suuremmatkin herrat pitäisi lapsestaan huolta!

Nimismies raapi tuskallisena korvallistansa. Rouva puisteli vihoissaan jotain pois rinnoiltansa ja äänsi

taas ylenkatseellisesti matkien:—Sopimatonta...!

—Mutta Lempi-kulta, yritti taas mies. Se vain ärsytti rouvaa. Varottavasti lyödä naputteli hän etusormellansa pöydän reunaa ja varotti vakavasti:

—Muista sinä, Kauno Valdemar, jotta sinä olet lapsen elämästä yhtä paljon edesvastuussa kuin minäkin.

Vallesmanni yritti jotain sanoa, mutta rouva ehti ennen. Hän löi entistä nopeammassa tahdissa ja toisti terävämmin:

—Tämä sinä, Kauno Valdemar, pidä aina mielessäsi, eläkä sitä että olet valtion virkamies.

—Mutta kuulehan nyt Lempi...!

—Minä en kuule! ärjäsi jo rouva ja löi kämmenensä voimakkaasti pöytään, sanellen voimallisesti, juhlallisesti:

—Minä sanon sinulle nyt, Kauno Valdemar, jotta minä olen tähän asti paljon kärsinyt ja vaiennut, mutta minä en aio ikääni enää kärsiä.

Ja yhä hermostuneemmaksi kävi rouva. Keskustelu kiihtyi kiihtymistensä ja johti ilmiriitelyyn, joka päättyi vasta puolenpäivän aikana, jolloin rouva sai pyörtymiskohtauksen. Vasta iltapäivällä selvisi asia sen verran että vallesmanni voi järjestää uuden yleisen etsimisen, johon kutsuttiin koko kunnan väki ja jota johti jahtivouti.

V

Seuraavana aamuna heräsivät pojat lukkarin navetan ylisillä virkistyneinä ja reippaina. Ensi työksensä he rupesivat heinäsiile. Heinät põlisivät, kun he niillä toisiansa heittelivät, joskus aivan haudaten toisensa niiden alle.

Mutta kun aamiaisen aika lähestyi, lausui Otto yhtäkkiä:

—Pojat hoi...! Kun olisi leipää!

Nyt huomasivat toisetkin, että heillä oli nälkä. Ryhdyttiin keskustelemaan mistä saisi ruokaa. Esa järkeili vallesmannin pojalle:

—Menisit ja ottaisit teidän kyökistä ja sitte syötäisi.

—Pappa on vihainen, kieltäytyi Vesa, selittäen:—Kun siihen sattui se kivi... Se on siitä telehvoonista kaikille hyvin vihainen... Ja sanoo panevansa linnaan!

Syntyi pieni neuvottomuus. Otto kaiveli nenäänsä ja Esa seisoi kädet housun taskussa. Vesa kerskasi äskeistä tunnustustansa koristellen:

—Mutta kunhan pappa menee ryöstämään ja mamma on yksinään, niin sitte minä en pelkää, vaikka olisi sata pappaa!

Mutta nälkä yltyi sitä mukaa kun päivä kului. Vihdoin keksi hölmö Juntus keinon. Hän ehdotti:

—Mennään tämän talon tupaan pyytämään köyhän apua!

Ensin se ihastutti, mutta oitis huomasi Vesa:

—Eipä sitä uskalla. Tämä on lukkarin talo ja ne tuntevat ja sanovat papalle.

—Tuntevatko sinut, Juntus? hoksasi siihen toki Esa, ja sitten selvisi asia: Juntus lähti Esan kanssa kerjäämään, ottaen Esan maitopurkin mukaansa. Vesa vielä neuvoi:

—Jos on Saku siellä, niin kāske tulla tänne... Se on semmoinen poika jolla on samallinen hattu kuin minullakin.

* * * * *

Lukkarin talossakin oli suru. Tieto vallesmannin ainoan lapsen häviämisestä oli koskenut talon väkeen. Lukkarin lihava rouva oli juuri itkenyt, kun Juntus ja Esa pistäytyi tupaan, pysähtyen nöyrinä ovenpieleen. Esalla oli kannunsa kädessä ja hattuaan hän piteli suunsa edessä. Ensimmäisenä huomasi heidät Saku, riensi luo ja tervehti Esaa:

—Mitä sinulla siinä kannussa on?

—Ei mitään, oli vastaus. Saku huusi:

—Äiti hoi! Täällä on kaksi kerjäläispoikaa!

—Hyvä isä siunatkoon! hämmästy rouva ja kyseli:

—Kenenkä onnettoman lapsia te olette, kun olette noin likaisiakin, niin kuin olisitte riihen uunissa rypeneet? Kuka sinun isäsi on? toisti hän vielä Juntukselle. Tämä ilmotti:

—Ei kukaan.

—Mitäs te kulette? tarttui Saku ja nyt sanoi Juntus asiansa nöyrällä äänellä, anoen:

—Me olisimme pyytäneet, jos rouva olisi niin hyvä ja antaisi vähän köyhän apua!

—Köyhän apua! yritti rouva ihmettelevällä äänellä, mutta Saku ehätti riemuissaan:

—Kuule äiti! Menenkö minä antamaan niille?

—No mene nyt...! Anna niitä kasattuneita leipiä ... mutta elä anna paljon! lupasi rouva.

—No mennään ruoka-aittaan! riehahti silloin Saku ja pojat lähtivät.

Ulos tultuansa kysyi Juntus oitis:

—Oletko sinä lukkarin Saku?

—Olen... Kuka sinulle sanoi?

—Vallesmannin Vesa... Se sanoi, jotta tule yhteen joukkoon.

* * * * *

Lukija voi arvata Sakun riemun, kun hän pääsi asiasta perille. Ruoka-aitasta he ottivat ensin tuoretta leipää ja kalaa, mutta sitten kysyi Saku:

—Otetaanko voitakin?

—Otetaan, lupasi Juntus ja Esa lisäsi:

—Ja tuossa on palvattua lihaa... Se on hyvin hyvää!

He ottivatkin molempia ja Saku riemuitsi:

—Nyt sitä saa syödä lihaa vaikka miten paljon, kun ei mammaa ole siellä... Entäs mitä sinä sillä läkkikannulla teet?

—Tämä on maitokannu! selitti Esa. Saku kiirehti:

—No pannaan siihen maitoa...! Tästä pytystä otetaan vastalypsettyä maitoa.

Nopeasti olikin kaikki suoritettu ja juoksujalassa riensivät pojat ylisille. Vesa oli jo vastassa ja kysyi Juntukselta:

—Saitko sinä?

—Sain.

Nyt hän tervehti jo Sakuakin, kerskaton:

—Saku hoi! Musti ja teidän koira kun tappeli eilen oikein!

—Voittiko Nalle?

—Ei... Musti voitti ja sitte Nalle älähti ... ja sitte me menimme meidän latoon ja poltimme tupakkaa.

—Mistä te saitte? tiedusti kateellinen Saku, mutta ei ollut nyt aika selittelyihin. Pojat katkoivat

leipäkimpaleet kukin itsellensä, voitelivat voita leivälle sormellansa, haukkasivat lihamurikasta vuoron perään, ja Vesakin kehui nyt:

—Voi miten makeata leipää...! Entäs onko pappa ollut teillä, Saku?

—Ei... Mutta se on sanonut, jotta kun hän löytää niin hän ottaa harjaksista, oli vastaus. Vesa tiedusti masentuneena:

—Ketä se ottaa?

—Sinua ... ja sitte ne etsivät sinua koko yön, selitti Saku. Vesa riemastui:

—Eivätpäs toki löytäneet...! Eiväthän löytäneet, Saku!

—Eivät, vahvasti toinen ja ryhtyi seisomaan päällellänsä, kehuen:

—Seisoppas sinä, Vesa näin!

He olivatkin jo syöneet ja ryhtyivät nyt koettamaan päällensä seisomista. Se ei kumminkaan onnistunut toisille, ja Saku oli nyt joukon sankari. Hän kehosi uskaltavansa tehdä vaikka mitä. Silloin väitti Otto:

—Eipäs vaikka mitä!

—Tuosta luukustakaan et uskaltaisi hypätä alas, väitti Vesakin jo nyt, mutta silloin Saku yltyi ja sanoi:

—Jos tuosta mätettäisi ensin sinne alle oikein iso läjä heiniä, niin uskaltaisin, vaikka henki menisi!

—No, mätetäänpäs! riemastui silloin koko joukko ja kiireellä ryhtyivät he syyttämään lukkarin heiniä alas navetan likaiseen permantoon.

—Nyt hypätään! kerskasi Saku, kun läjä oli valmis, ja suhahti alas.

—Nyt, huudahtelivat toiset toinen toisensa jälkeen, tupsahdellen samalla alas pehmeään heinäläjään. Alkoi iloinen hyppääminen kilpaa. Kiivettiin tikapuita myöten ylös ja päätä pahkaa aina oitis alas, kunnes viimein koko joukko istui väsyneenä heinäläjässä ja alkoi juttelu.

* * * * *

Siinä juttellessa johtui Sakun mieleen taas Vesan ilmotus tupakan poltosta ja hän kysyi:

—Osaisitko sinä Vesa puhalttaa savua sieramista niin kuin renki Matti?

Vesa ei vastannut. Saku kerskasi:

—Minäpä osaisin!

—Etpäs!

—Osaanpas... Simolan Pojunkin kanssa kun me poltimme, niin minä osasin, mutta Pojulle meni henkeen, väitti Saku.

—Näytäppäs tokko osaat! epäili sitä toki vielä Juntus. Saku vannoi:

—Näytän kyllä...! Mutta kun ei ole tupakkaa ja piippua!

Kaikki myönsivät vaikenemisellansa että niistä oli puute. Mietittiin. Vihdoin keksi Juntus keinon. Hän ehdotti:

—Kun olisi putkea, niin tehtäisi putkiipiiput!

Silloin riemastui Saku:

—Minäpä tiedän...! Mennään meidän kauramaahan...! Siellä on hyvin paljon putkia!

—Mennään! oli yhteinen riemu ja he lähtivät lukkarin kauramaalle, jossa kasvoi putkia kauran seassa.

Kenenkään huomaamatta he pääsivät pujahtamaan talosta ja vaelsivat iloisena joukkona kauramaalle. Varovaisuuden vuoksi he kätkeytyivät siellä kauraan ja kohta olivat piiput valmiit, mutta silloin huomasi Vesa:

—Mutta nyt ei ole tupakkaa.

—Kun saisi mistä, arveli siihen Juntus, mutta ei Sakukaan tiennyt mistä sitä saisi. Kotvan aprikoitua kehäsi Juntus vihdoin:

—Kun oltaisi kaupungissa, niin sieltä sitä löytäisi vaikka mistä.

Toiset oudostuivat. Juntus lisäsi:

—Ihan joka paikasta löytäisi siellä: rappusien alta ja hevosen syöttöpaikoilta ja vaikka mistä löytää sikarin ja paperossin päitä!

—Voi, voi! ihastui Esa ja kysyi:

—Oletkos sinä löytänyt?

—Olen... Kerrankin minä näin kun yksikin herra viskasi melkein kokonaisen sikarin ja silloin minä paikalla löysin sen... Eikä se herra tiennyt siitä mitään.

Keskustelu alkoi kiihdyttää mieliä ja sen lopussa jo huudahti Vesa:

—Kun pääsisi miten kaupunkiin, niin sitte sitä poltettaisi tupakkaa vaikka miten paljon.

Ja nyt tuli kysymys miten sinne päästä. Keskustelu siitä asiasta kesti kotvasen. Viimein hoksasi Esa keinon miten päästä kaupunkiin. Hän huudahti:

—Lähdetään sinne katsomaan telehvooni!

—Niin pojat! Todellakin! Lähdetään katsomaan telehvoonia! riemastui Vesakin ja toiset suostuivat yhdestä suusta:

—Lähdetään!

Ja niin he lähtivät putkipiiput mukana, lahmattuansa hyvän alan lukkarin kauraa. Metsätietä myöten kiersivät he telefoonitielle ja jatkoivat matkaansa sitä myöten edelleen kaupunkia kohti. Rehvakkana kehäsi Otto:

—Nyt sitä nähdään telehvooni!

* * * * *

Seikkailuilta he olivat päässeet yksinäisen Kosolan talon ohi. Siinä on tien vierellä syvä, kapea notko, jonka toisella puolella kohoaa jyrkkä ahorinne. Neljä poikaa oli siellä rinteellä vuoleksimassa jännepyssyn jäniteitä. Heidät huomattuaan ehdotti Juntus:

—Kivitetään noita poikia!

—Kivitetään!

Ja oitis suhahtivat kivet ilmassa. Kylän pojat hokkasivat ja eräs heistä huusi:

—Pojat! Ne kivittävät...! Annetaan vastaan!

Niin alkoi kivisota. Kivet lentelivät kapean notkon yli. Sotijat etsivät suojapaikkoja. Silloin tällöin sattui kivi johonkin. Kuului silloin aina älähdys, sitten julma uhkaus ja sota kiihtyi. Viimein osui kivi Vesan otsaan, nostaen siihen pienen kuhmun. Toiset olivat saaneet samanlaisia kuhmuja johonkin muuante, josta ne eivät näkyneet. Vesa suuttui ja huusi haukkumasanan:

—Räkänenä!

—Mikäs sinä olet! uhkasi siihen jo vastatappeli ja nyt alkoi toistensa haukkuminen. Saku huusi:

—Mustalaisen poika!

—Ja sinä rytkyläisen! tuli vastaus. Juntus huusi nyt:

—Sinun isäsi on akka!

—Ja sinun isälläsi on sappermentti!

—Ja sinun pipparmantti!

—Ja sillä on risanuttu! tuli lisää.

—Elä hauku! huusi Saku.

—Haukunpas!

—Haukuppas tokko uskallat! uhkui Saku.

—Haukun kyllä!

—Minkäs teet kun haukun!

—Mörökölli! tarttui Vesa.

—Ja sinä körömölli! tuli vastaan ja sitä seurasi naurun rähäkkä. Vesa suuttui ja uhkasi:

—Saakeli!

—Tuleppas tokko uskallat!

—Tulen kyllä!

—Tuleppas... Ripakinttu...! Tuleppas...!

—Tuleppas...! Kutti! Kutti!

Ja silloin suuttui Vesa. Keppi ojona hyökkäsi hän aidan yli notkoon ja sieltä ylös vastustajien kimppuun. Toiset seurasivat mukana villisti huutaen. Vastapuoli viskasi vielä kerran kivillä, mutta sitten se syöksyi hurjaan pakoon ja niin oli rinne valloitettu. Esa ylpeili voitosta:

—Nyt jos tulisi vaikka mikä, niin se menisi pakoon... Vaikka Immosen härkä tulisi.

—Tahi vaikka tulisi sata poikaa! yhtyi Juntus. Saku viskeli innoissansa kiviä ja Otto uhkaili:

—Kun me miehen kokoisella kivellä oikein viskaisimme, niin vaikka olisi miten monta poikaa, niin ne lähtisivät pakoon...

Ja nyt lukivat he saamansa kuhmut. Jokainen oli saanut useampia, mutta Juntus sanoi niistä:

—Eipä ne näy... Tuo Vesan vain näkyy.

Ja siksi otettiin lukuun ainoastaan Vesan kuhmu ja Esa nauroi äitinsä parannuskeinoja muistaen:

—Kun olisi tehdä villavaatteella taikaa, tahi ottaa maitopytystä kermaa ja voidella, niin se painuisi!

Viime mainittua keinoa päätettiin käyttää ja joukko jatkoi matkaansa, päättäen mennä ensimmäisestä talosta pyytämään kermaa. Mutta matka oli pitkä. Ikään kuin kulkua jouduttaaksensa ehdotti Esa:

—Pojat! Ollaan hevosilla!

—Ollaan!

Tehtiin pajunkuoresta ohjakset; otettiin patukat. Yhdet olivat hevosina, toiset ajajina. Saku ajoi parilla. Hevoset hirahtelivat. Hurjaa vauhtia saavuttiin niin ensimmäiseen, Pajarin taloon.

Mutta sanotussa Pajarin talossa olet sinä lukija itsekin rahtimatkoillasi usein ollut yötä. Sinä siis tiedät, että sen ovet ovat yölläkin aina auki, ettei talonväen tarvitse nousta yöllä saapuneita rahtilaisia sisään päästämään, kun ne tulevat hevosiansa syöttämään. Itse saa jokainen tulla, yöpyä ja mennä.

Oli jo myöhäinen ilta, kun pojat ajoivat talon pihaan. Talon väki nukkui. Pojat työntyivät tupaan kenenkään kuulematta. Kermaa he eivät saaneet, mutta tuvan lämpö painosti suloisesti ja kohta nukahtivat matkustajat kuka mihinkin, pitkin penkkejä, rauhalliseen uneen.

Valkeni sitten aamu kirkkaana, tyynenä. Talon väki heräsi. Emäntä ihmetteli kuin itseksensä:

—Kenenkähän lapsia siihen on tullut semmoinen liuta!

—Olipa nää vaikka kenen ... eto elävät, arveli siihen isäntä. Väki hajosi töillensä. Pojat heräsivät ja lähtivät ulos.

Talo oli pienen lammen rannalla ja rannalla kuivuivat äsken pestyt maitopytyt. Vieno tuuli kävi talon rannasta pois päin.

Ja silloin juolahti Sakun päähän ajatus. Hän huudahti:

—Tehdään pytyistä laivoja ja pannaan niihin sotaväkeä!

—No!

—Mutta eipä ole sotamiehiä, huomautti Esa.

—Pannaan palikoita ja kiviä ... ja kaikkea, keksi Vesa.

Ja oitis oli pyttylaivasto pikkulaineilla kiikkumassa selkävesille. Missä oli palikka sotamiehenä, missä pikku kivi tykkinä ja käpy päällikkönä. Joku pytty oli vielä jälellä. Talon kissa hääri pyttyjen luona, luullen saavansa maitoa.

—Pannaan viime pyttyyn kissa kuninkaaksi, hoksasi Vesa.

—Pannaan!

—Kis ... kis!

—Nau-uu! käyristeli kissa vastaukseksi ja hieroi pyytäjän säärtä.

—Pane nyt tuohon! varasi jo Juntus alustaja oitis seilasi kissa pytyssä, tavottaen päälavastoansa häntä kohona ja naukuen rantaa kohti. Pojilla oli hauskaa.

Mutta silloin kuului rappusilta emännän kovaääninen siunailu:

—Pahahenki vieköön...! Kun ne yölliset riivatut ovat mättäneet maitopytyt lampiin...! Miehet...! Miehet hoi! hän huusi.—Tulkaa antamaan niille hyllyille aika sauna!

—Voi, voi! pääsi poikaparvelta, kun se syöksyi hurjaan pakoon ja pelastui ehein nahoin. Mutta pyttylaivasto hajaantui lammin selkävesille. Kissa naukui ja pyttyjä kokoamaan kiirehtivä veneväki sadatteli öisiä vieraita.

VI

Huolettomina, iloisina he vaelsivat nyt edelleen kaupunkia kohti. Missä oli jyrkempi alamäki, siinä he tavallisesti juoksivat, että tomu pölisi. Tasaisilla seuduin he sen sijaan tavallisesti joko kivittivät telefoonilankaa ja posliineja, tai viskoivat kiviä, koettaen kuka saa etemmäksi viskatuksi. Ylämäkipaikoissa he taas kertoivat omista uskalluksistansa ja joskus väittelivät niistä. Kerta, kun Saku liiksi kehui, väitti Esa puolestaan:

—Oletkos sinä ollut Immosen ladon katolla?

—En.

—Minäpä ja Otto olimme!

—Oliko se korkea?

—Oli... Ja sinne näkyi vaikka koko kylä... Ja Immosen härkäkin näkyi, mutta se ei uskaltanut tulla, kun me ärjäsimme jotta: telehvoon! kerskui Esa. Kateellisena väitti silloin Saku:

—Mutta muuallapa et ole ollut!

—Oletkos sinä? pelkäsi Otto jo voiton menevän.

—Olen... Vaikka missä olen ollut ja kotonakin olen tehnyt vaikka mitä.

—Oletko jännepyssylläkin ampunut?

—Olen ... ja rihmapyssyllä ja kaikella... Ja selkähevosellakin olen ajanut... Ja ihan kaikkea olen tehnyt, kehui Saku.

—Etpäs, kadehti jo Esa.

—Olenpas.

—Etpäs...

—Olenpas...! Tahi sanoppas mitä en ole tehnyt!

—Oletkos sinä sylkäissyt vallesmannin pyssyn piipun reikään? tokasi taas hölmö Juntus ja nyt täytyi Sakun vastata:

—En.

—Vesapa on sylkäissyt! tarttui siihen Otto. Mutta nyt keksi Sakukin asian ja kerskasi:

—Mutta isän mustepulloon minä sylkäisin, ja meidän kaivoon minä olen ja sylkenyt vaikka miten monta kertaa.

* * * * *

Yleensä Saku pysytteli siten joukon sankarina. Juuri tämän viimeisen puhelun aikana he osuivat sivuuttamaan Nousiaisen talon, jossa oli hyvin syvä vinttikaivo. Esa sen huomattuansa oitis kysyi:

—Oliko teidän kaivo noin syvä, kun sinä sylkäisit?

—Oli ... syvempikin vielä!

—Sylkäistäänpäs tuohonkin kaivoon! hoksasi siitä Juntus.

—Sylkäistään! suostui joukko ja kääntyi juoksujalassa kaivolle.

Siinä asettuivat he mahallensa kannelle, ympäri kaivon kansireikää, päät reikään päin. He sylkäisivät yksi kerrallansa ja sitten vartoivat miten kauan sylki matkalla viipyi. Vihdoin alkoivat he kilpailla: Kaksi tai useampi sylkäisi yhtäaikaan ja sitten tarkastettiin kumman sylki ensiksi pohjaan ehtisi. Joskus syntyi erimielisyyttäkin tuloksia laskiessa, mutta ne sovittiin, jonkun uuden käänteen sattuessa. Paikalle tuli talon pikkunen poikanaskali, sormi suussa, ja kysyi lapsen kielellä:

—Mitee työ teettä?

—Me sylemme kaivoon, vastasi Saku ja Vesa kysyi:

—Onko tämä teidän talo?

—On, nauroi poikanaskali.

—Entäs onko tämä kaivokin teidän? syventyi asiaan Otto.

—On te! myönsi pojan naskali ja innostui:

—Olenpa minäkin tylenyt itän piippuun ja kittan tilmille.

—Kenenkäs sinä olet poika? oudostui jo Vesa.

—Itän.

—Isätkö...? Etkös sinä ole äidin? ihmetteli Otto.

—En... Ja on meillä ito Jannekin, mutta te työ piimävelliä, kerskui poikanen nauraen.

—Oletpas äitisi poika! väitti Esa ja Saku neuvoi:

—Elä pidä sormia suussasi, kun olet jo niin iso.

Mutta silloin lähti poika juosta kipasiamaan tupaan, jossa hän sai selitetyksi, että kaivolla on vieraita poikia, jotka sylkevät kaivoon. Oitis sanoi isäntä kiivastuneena:

—Menepäs, Janne, heitä se vellin syönti, katsomaan, ja jos on, niin anna paholaisille aika kyyti!

Mies tuli. Mutta sillä välin olivatkin pojat kyllästyneet sylkemiseen ja Juntus huomautti:

—Kun olisi viskata kivi, niin se molskahtaisi.

—Viskataan, pojat, kivi! riemastui Esa.

—No...! Viskataan!

Ensin he viskoivat nyrkin kokoisia mukulakiviä, sitten jo isompia rauniokiviä. Heitä huvitti, kun ne pudota molskahtelivat syvään kaivoon. Asia innostutti. Jo sanoi Otto:

—Kun olisi oikein iso kivi pudottaa, niin sitte se oikein molskahtaisi!

—Pudotetaanpas!

Ja kaivon vieressä sattuihin olemaan talon vanha jauhekivi. Vaivoin saivat he vieritetyksi sen lautaa myöten kaivon kannelle. Se oli menossa kaivonsuusta kaivoon juuri silloin kun Janne karkasi heidän kimppuunsa iso kyntövitse ojana ja huutaen:

—Elkää pudottako sitä kiveä kaivoon ... paholaisen vietävät!

Mutta se oli jo myöhä: Molskahtaen syöksyi kivi kaivon pohjaan ja pojat riehahtivat kauhuissaan pakoon minkä jaloista pääsi. Janne juoksi perästä ja hutki patukalla kintuille minkä kerkesi, pojat huusivat, Janne kiroili ja isäntä kehotteli rappusilla seisten:

—Anna pakanoille...! Anna paremmin hyväkkäille...! Voi nuo juoksulaat minkä hyvänsä tekivät!

Mutta Jannella oli onneksi isot saappaat jalassa ja hän sattui kompastumaan kiveen, joten pojat pelastuivat enemmästä kurituksesta. Pitkän matkan painoivat he toki vielä täyttä juoksua tietä pitkin uskaltamatta taaksensa katsahtaa. Mutta tultuansa vakuutetuksi, että takaa-ajaja oli jäänyt jällelle, poikkesivat he tiepuoleen.

Siinä istuivat he nyt kauan sanattomina. Kukin katseli omia pohkeitansa. Vihdoin kysyi Vesa:

—Sattuiko sinuun, Saku?

—Sattui tuohon... Entäs mihinkäs kohtaan sinuun sattui?

—Ei kun tuohon vain pohkeeseen ... ja tähän toiseen jalkaan, selitti Vesa. Juntus taas kehasi:

—Minuunpa sattui kolmeen paikkaan ... ja olisi vielä sattunut, jos minä en olisi oikein juossut?

Saku jo näytti suuttuneelta, mutta silloin selitti Otto:

—Paraneepa tämä, kun voitelee sylellä näin.

Toiset seurasivat neuvoa, sylkäsivät vitsan jälkiin ja voitelivat ne näpillänsä. Itse asiassa jokaista harmitti Jannen menettely, ja se harmi yltyi sitä mukaa kun sylellä voideltuja vitsan jälkiä rupesi kirvelemään. Kukaan vaan ei olisi halunnut sitä suuttumustansa ilmaista ja siten ensimmäisenä osottaa, että häneen on sattunut kipeästi. Vihdoin rohkasi toki Vesa luontonsa: Jannelle kostaaksensa hän kehasi:

—Olisi meidän renki Matti osannut antaa kovemminkin.

Ja oitis laski Jannen arvo poikien silmissä: Nyt kehasi Sakukin:

—Olisi vaikka kuka osannut... Jos vaikka minä olisin ottanut meidän renki Pekan kyntövitsan ja sillä oikein vedellyt, niin suuremmat makkarat olisi pitänyt nousta.

—Ja jos minä olisin vedellyt oikein isolla takkavitsalla, niin olisi pitänyt kohota ihan sormen paksuiset makkarat, ylvästyi siitä Ottokin. Esa heilautteli kannuansa ja ilmotti:

—Tahi jos minä olisin lyönyt vaikka tällä läkkikannulla, niin koko pään olisi pitänyt haleta.

Ja joukko tunsu nyt olevansa voittamaton. Juntus jo ilkkui Jannen kaatumisella: hän juosta konttuutti matkien, langeten vihdoin muka Jannen tavoin ja ilkkui:

—Se kun juosta konttuutti ensin näin ... ja sitte tuiskahti näin turvallensa.

Koko joukko nauroi nyt sille vahingolle niin riemuisasti että muutamat aivan yltyivät pyöräyttämään häränpylly. Juntus siitä innostui: hän juosta hönttyytti ympäriinsä ja ollen muka hevonen hirnasi:

—Hii-ha-ha-ha-ha!

—Hii, hirnasi Esakin ja alkoi hyppiä Heikki Tirrin mustan oriin tavoin, syöksyi lopuksi täyttä ravia tielle ja alkaen painaa sitä pitkin että ikenet olivat irvellä huusi hän:

—Nyt sitä ajetaan Tirrin oriilla kaupunkiin telehvoonia katsomaan...
Hii-ha-ha-haa!

—Hii-ha-ha-haa! himasi siihen koko joukko ja syöksyi hevoskarjana Esan jälestä. Vasta ensimmäisessä ylämäessä pysäytettiin juoksu ja Vesa ylpeili:

—Kun olisi näin monta oritta sinunkin isälläsi, Saku, niin sitte kun me ottaisimme niistä yhden ja ajaisimme oikein, niin tuo pöly vain tupruaisi... Tupruaisihan, Saku?

—Tupruaisi... Ja sitte jos karrit särkyisivät, niin kun me kaikki pojat nousisimme sen hevosen selkään ja ajaisimme oikein täyttä nelistä, niin siitä ei ennättäisi mikään tieltä pois... Ei lintukaan ennättäisi ... eikä vanha akka ... eikä mikään... Eihän ennättäisi?

—Ei.

—Ja sitte siinä olisi hevosen selässä miestä...! Se olisi niin pitkä selkä kuin pappilan pytingin katto... Olisihan...? Vai eikö olisi?

—Olisi.

—Ja silloin ei uskaltaisi tulla sekään kaivotalon Janne... Vaikka hänellä olisi miten pitkä patukka, niin ei uskaltaisi, kun se hevonen oikein porhaltaisi! tarttui Juntus. Se muistutti taas mieleen vitsan jälkien kirvelyt. Hetkisen olivat pojat ääneti. Saku suuttui Jannelle ja kun siihen kohdalle, aivan tien molemmille puolin sattui suunnattoman iso kylän yhteinen lammaskatras, ei hän voinut olla sille vihaansa purkamatta. Äänettä sieppasi hän vitsaläjästä pitkän vitsaksen patukaksi, syöksyi lammaskatraaseen ja huudahti:

—Ajetaan, pojat, lampaita!

—Ajetaan! Ja oitis liehui jokaisen kädessä aimo patukka. Suunnattoman iso lammasjoukko alkoi painaa tietä pitkin ja poikaparvi perästä patukat kohoina. Lampaita oli yli kaksi sataa, niistä neljäkymmentäseitsemän kellokasta. Oli kuiva aika ja tiestä nousi aivan mahtava pölypilvi kun tämä omituinen joukko painoi hurjaa vauhtia mäkeä ylös, toista alas. Monet kymmenet lampaankellot kalisivat. Pojat huusivat. Semmoisessa mahtavassa pölypilvessä ja semmoisella vannalla saapuivat he kylään, jonka läpi tie kulki.

Ja nyt sattui koko kylän väki olemaan talkoissa Juvosen pellolla, aivan maantien varrella, mutta oli nyt keskellä peltoa kahvia juomassa. Puhuttiin taas telefoonista, joka kulki kylän läpi. Joku vaimoista päätteli viisaana:

—Kylläpähän vielä nähdään!

Vaiettiin. Toinen vaimo jo lisäsi:

—Sitä Antti-Kristuksen tuloahan ne ennustavat... Ei siitä langasta siunausta tähän kylään vuoda.

Hän haukkasi sokeria, puhalsi kahviin ja lisäsi kuin itsekseen:

—Milloin hän sitte itse ilmestynee.

Kohta alkoi kuulua outoa melua. Väki tarkkasi. Kohta nousi suuri pölypilvi, joka lähestyi uhkaavana, ja melu koveni. Alussa ei väki käsittänyt mikä on tulossa. Vihdoin arveli vanha Juvonen:

—Lampaatkohan nuo juoksevat ... kun se kuulostaa vähän lampaan kellon ääneltä!

—No eihän se nyt paha henki toki lampaita ryllää ... viattomia eläviä, oikasi siihen Ahokkaan vanha Lotta.

Pilvi yhä lähenei ja melu koveni, mutta mitään ei voinut erottaa sakeasta pölystä. Lotta jo arveli:

—Jokohan tuo on nyt se itse se vanha vihollinen tulossa...

Hän mietti. Väki oudosteli. Lotta lisäsi jo kuin itsekseen:

—Siinä se nyt on jo ... se itse Antti!

Mutta asia selvisi pian. Lauma syöksyi jo väen kohdalle. Juvonen huomasi hurjan poikaparven ja kiroili hädissään:

—Johan minä sanoin, jotta ne ovat lampaat...! Ottakaa sukkelaan seipäät ja antakaa niille syötäville, tahi ne ajavat lampaat kuoliaiksi.

Väki syöksyi aseita etsimään. Juvonen huusi lisää:

—Ne ovat paholaisen juoksupoikia... Antakaa ruojille seivästä!

Ja nyt alkoi ajo. Pojat huomasivat vaaran ja huudahtivat:

—Voi ... voi!

Ja yhä hurjempaa vauhtia painoivat he tietä pitkin, väkijoukko riensi meluten perästä. Pojat unohtivat lammasten ajon ja koettivat vain pelastua. Mutta älytön lammaskauma painoi vain eteenpäin. Kahden puolen tietä oli pisteaitaa, joten pojat eivät uskaltaneet poiketa tiepuoleen, peläten viipyvänsä aidan yli noustessa liika kauan ja siten joutuvansa ahdistajien käsiin.

Niin mentiin kylän halki. Seipäät heiluivat. Väki huusi ja kiroili. Tielle sattui kauppias Juntusen poika Vikki ja Pekka Suokkaan poika Tena. He olivat siinä noppakiviä valitsemassa, kun lammaskatras lähestyi. Pelokkaina vetäytyivät he aitoviereen. Pojat syöksyivät laumoinensa ohi ja huomattuansa nuo kaksi turvatonta poikaa, huusi Esa:

—Tulkaa pakoon ... ne tappavat!

Molemmat pojat säikähtivät siitä niin että suin päin syöksyivät yhteen joukkoon. Niin kasvoi joukko kahdella ja nyt kävi hurja kulku kylän läpi.

Mutta vihdoin loppui kylän kujatie. Tultiin metsään, jossa ei ollut aitaa, ja Saku huusi:

—Mennään metsään!

Ja sitä kyytiä syöksyikin poikajoukko tiheään koivikkoon. Väkijoukko ei sitä huomannut, sillä sakeassa pölyssä ei voinut mitään nähdä. Suin päin se seurasi lammaskatrusta, joka vielä jatkoi pakoansa. Viimein katras pysähtyi ja seiso tiellä rauhallisena, kun takaa-ajajat saapuivat ja siunailivat:

—No senkös taivaaseen ne pojat hävisivät!

Ei kukaan voinut sitä käsittää. Etsittiin, mutta mitään ei löytynyt. Joku siunaili jo:

—Mutta mitähän ne oikeastaan olivatkaan, kun hävisivät kuin tyhjä taivaaseen!

Ja silloin välähti kaikkien mieleen ajatus telefoonista ja pahoista hengistä. Jo arveli eräs:

—Jokohan nuo akat ennustivat oikein!

Mietittiin asiaa. Äskeinen puhuja toisteli:

—Kunhan ... kunhan tässä ei olisi vain ollut itse se hyvin vanha poika ihmispoikien muodossa peliänsä pitämässä ... kun se tuolla tavalla hävisi!

Sitä pohdittiin vakavasti ja illempana levisi se usko että lampaita ajaneet pojat olivatkin olleet pahoja henkiä. Se usko varmistui, kun ennen maatapanoa huomattiin kaksi kylän pojista hävinneeksi. Jokainen päätteli siitä:

—Ei suinkaan ne oikeat ihmisen lapset ole ennenkään lapsia vieneet!

Se ajatus oli aivan luonnollinen. Kylä oli kauhuissansa.

Kadonneiden kodeissa itkettiin ja surtiin ja sinä yönä ei uskallettu nukkua koko kylässä, sillä pelättiin pahan hengen uutta ilmestystä. Kadonneita etsittiin ja niiden vanhemmat olivat jo sairaat surusta.

VII

Sakun isä, lukkari Tenho Ossian Kuvatus oli ollut laiskan koulua pitämässä. Pojat olivat olleet hyvin unisia, eivätkä siis tehneet hänelle kiusaa. Siksi hän palasikin kotiinsa hyväntuulisena. Sovussa hän joi kahvia vaimonsa Hellä Karoliinan kanssa ja puheli:

—Jopa tämä Sakukin, kun pääsee rippikouluikään, niin rupeaa itse leipäänsä tienaamaan.

Ja kun kahvi oli juotu, otti hän virsikanteleensa, pihkasi sen jouhen ja pyysi:

—Tuoppas Hellä se nuottikirja tänne... Minä tuossa vähä veisaan!

Hellä otti nuottikirjan ja lähti astua pyörittelemään keittiöön. Lukkari ryki kurkkunsa puhtaaksi ja alkoi vetää virttä, vähän nenäänsä honottaen. Viimein hän valittikin:

—Tuo nenän pakana kun on tukossa, jotta ei tahdo nuotissa pysyä... Jos tuo nuuska hänet selvittäisi!

Hän turisti nenänsä puhtaaksi, pani nuuskan ja jatkoi sitten. Hellä Karoliina oli palannut keittiöstä, kuunteli ja nyökytteli hartaasti.

Heillä oli nyt niin rauhallista ja kodikasta. Lukkari aivan heltyi. Tyytyväisenä hän puheli:

—Kasvaakin tänä vuotena nuo omatkin elot niin hyvästi, että kaikki pitäjään elot joutavat myötäväiksi ja voi ostaa nyt sinullekin kerralla muutaman tusinan uusia paitoja, niin ei tarvitse aina olla niiden puutteessa ... eikä joka kuukausi ostaa.

Rouva nyökytteli hartaana, kiitollisena ja puheli muka miehensä anteliaisuutta estelläksensä:

—Eikö noita jo minun loppuiäkseni riittäne... Jo tuo minutkin kohta täältä korjanee luoksensa taivaaseen.

Harvoin oli heidän elämänsä ollut niin tyyntä ja rauhaisaa.

Mutta jonkun ajan kuluttua johtui lukkarin mieleen vallesmannin perheen suru ja hän kysyi:

—Onkohan se vallesmannin poika jo löytynyt?

Hellä Karoliina ei tiennyt ja rupesi taas suremaan.

Lukkari huusi silloin keittiöön palvelijoille:

—Menkääpäs sanomaan Sakulle, jotta menee kysymään, onko se vallesmannin poika yhä kateissa!

Mutta turhaan etsi Anni Sakua. Hän ilmotti:

—Ei sitä ole!

—No tottapahan tulee syömään! arveli siihen lukkari.

* * * * *

Saapui siitä ruoka-aika. Tavallisesti oli Saku ollut siinä asiassa hyvin säntillinen: ensimmäisenä oli hän aina ollut pöydässä. Ei ihme että Hellä Karoliina nyt oudostui:

—Ka ... hyvä isä kuitenkin... Eikö sitä Sakua olekaan!

Lukkarikin oudostui ja käski:

—Menepäs nyt, Anna, ja hoihkase Saku syömään!

Mutta Sakua ei kuulunut. Lukkari jo arveli voileipää tehdessään:

—Mikähän sen pojan hyväkkäälle tuli! Odotettiin. Hoihkittiin vielä kerta, mutta turhaan. Hellä Karoliina hätäytyi. Äskeinen Vesan kohtalo ja järkkynyt mieli pani aavistamaan pahaa. Hän käski lukkaria:

—Huutaisit nyt itse.

—Saku...! Sa-ku! huusi lukkari akkunasta ja—Saku hoi! auttoi rouva toisesta. Ei kuulunut. Rouva alkoi jo tulla levottomaksi. Hän etsi ja touhusi vaivaloisesti kävellä väännätellen. Jo etsivät palvelijat apuna.

Mutta turhaan. Rouva ärtyi jo palvelijoille. Nämä tuskastuivat. Se koski äitiin ja hän alkoi kiihtyä. Lapsen kohtalo huoletti. Olihan Vesakin juuri kadonnut. Miksi ei hänenkin lapsellensa olisi voinut samoin käydä! Hikisenä huohottaen palasi rouva ja istahti.

Ja nyt ei maistunut kummallekaan ruoka. Jonkun ajan kuluttua itkeksi jo rouva, puhellen:

—Vaikka lie lapsi rukka joutunut saman kohtalon omaksi kuin Vesa parkakin!

Sitä aavisteli jo lukkarikin, mutta puolusti omaa poikaansa:

—Sehän se vallesmannin poika pahennus onkin sen opettanut kaikille pahoille ilveille!

* * * * *

Niin kului päivä lähelle iltaa. Kylällä kerrottiin ihmeellisiä arveluita Vesan katoamisesta. Ne kertomukset tarttuivat lukkarin väkeen, ja kun Sakua ei mistään löytynyt, kiihtyivät mielet. Lukkari jo mutisi kuin itseksensä:

—Saa niitä tässä tätä isoa joukkoa syöttää ja elättää, mutta ei niistä ole sen vertaa, jotta lapsista pitäisivät huolen!

Hellä Karoliina arvasi heti asian, sillä jokseenkin samoilla sanoilla oli lukkari aina ennenkin alottanut riidan. Hän jo rykäsi itseksensä ja ryhtyi karpäslapulla tappamaan pöydällä kihiseviä karpäsiä, kiukutellen niille hermostuneena, ja kun lukkari vielä jatkoi joukon suuruutta valitellen, sanoi hän riidan aluksi:

—Kukas sinun käski mennä naimisiin!

Ja kohta oli nyt lukkarinkin talon elämä nurin. Väki lähetettiin etsimään Sakua. Rouva itki ja tuskaili. Lukkari tuskastui ja ärjäsi lopulta:

—Hyvin sinä olisit joutanut pitämään huolta pojasta...! Kymmenen akkaa on talossa ja kaikki vain syövät ja makaavat siinä!

—Ten-ho! löi rouva jo lihavaan polveensa varottavasti ja jatkoi:—Minä sanon sinulle, Tenho Ossian vielä kerran, jotta muista kenen palvelija sinä olet ja jotta sinä olet naimisissa oleva mies.

Lukkari siitä yltyi. Sukeutui sanan vaihto. Lukkari varotti kämmensyrjällään ja tankkasi samalla, joka sanaa painostaen:

—Minä sanon sinulle, Hellä Karoliina, jotta muista sinä, jotta sinun miehesi on kirkon palvelija ja jotta sinä et saa olla pahana esikuvana seurakunnalle!

Silloin nousi rouva, meni miehensä nenän eteen, varotti samalla lailla, kämmensyrjällensä tahtia lyöden, ja tankkasi:

—Ja muista sinä, Tenho Ossian, jotta sinä olet seurakunnan edessä luvannut rakastaa myötä- ja vastoinkäymisessä, ja jotta sinä et saa seurakunnan edessä sanaasi syödä.

Lukkari nuuskasi kiivaasti. Rouva rupesi karpäslapulla tappamaan karpäsiä akkunasta, kääntyi tehtävänsä lopussa puoleksi lukkariin päin ja yritti:

—Ja minä sanon sinulle vielä sen...

—Hel-lä! varotti lukkari keskeyttäen, sillä hän arvasi mitä nyt jo oli tulossa. Mutta rouva yltyi:

—Minä sanon si...

—Hel-lä! keskeytti lukkari aivan karjasemalla.

—Jotta sinä olet virren honottaja! huusi silloin Hellä Karoliina sen sanottavansa. Sitä ei lukkari koskaan sietänyt, sillä hän ei millään muotoa tunnustanut veisaavansa nenäänsä. Raivostuneena sieppasi hän kahvikupin pöydältä, paiskasi sen säpäleiksi lattiaan ja poistui ähähtäen:

—Saakeli.

Alkoi uneton yö. Isäntäväki riiteli. Rouva itki välillä ja koko väki etsi kadonnutta lasta.

* * * * *

Seuraavana aamuna tuli lukkari jo aamiaisen aikaan vallesmannin luo ja kertoi Sakun häviöstä. Molemmat isät olivat aivan sekaisin. Nimismies päivitteli:

—Tjaa...! Tjaa, veli!

—Tjaa!

Vaiettiin. Taas yritti vallesmanni:

—Minä en enää ymmärrä mitään... Kun saisi edes kaupunkiin telefonoida, mutta senkin ovat

rikkoneet, ruojat, niin ettei enää voinut lääkäriä kutsua...! Lempikin kun tässä mylläkässä vielä sairastui!

Masentuneena, yönuttuun puettuna hän käveli edestakaisin ja lisäsi:

—Nikodemus toki saatiin tähän suonta lyömään, jotta ei halvaus tulisi... Täytyi turvautua jo siihenkin vanhaan konstiin!

—Tjaa!

Ja taas vaiettiin. Lukkari hankasi nenänsä alusta nenäliinatukulla ja pani nuuskaa talon rasiasta. Isäntä jatkoi miettivää kävelyänsä äänetönnä kunnes huusi pois lähtevälle Nikodemukselle akkunasta:

—Nikodemus...! Joko sinä sait palkkasi?

—Joo, herra vallesmanni!

—Kuule ... kuule...! Joko se Nikodemus menee? tuli lukkarille kiire. Hän riensi akkunaan, pani silmälasit päähänsä ja huusi:

—Nikodemus... Kuule Nikodemus!

Nikodemus pani lasit juhlallisesti nenällensä, keikisti päänsä ja vastasi sitten:

—Joo, herra lukkari.

—Meneppäs, kuule, Nikodemus, samalla tiellä ja lyö suonta siitä meidän rouvasta... Sekin on sairaana ja haluaisi sinua.

—Soo! lausui Nikodemus juhlallisella äänellä ja lähti. Vallesmanni kolusi kaapissansa, otti sieltä pullon, kilkutteli sitä ja lausui:

—Vieläkö hänestä tulee lasit mieheen...! Kallistuu tuokin särvin, jotta eivät enää palkat riitä.

He ryhtyivät sitä tasailemaan. Sitä tehdessä virkistyivät hieman mielet. Vallesmanni voi jo puhella virkatehtävistänsäkin sen verran että ilmoitti:

—Lautamies Koljosen ja siltavoudin lähetin tutkimaan, kuka sen on tuon telehvoonilinjan särkenyt... Kun sais pakanat kohta ensi yrityksestä kiinni ja antaisi hyvät sakot, niin pitävät kyntensä erossa... No, maistappas, veli!

—Tjaa!

* * * * *

Antti Juhanan mökissä istui isäntä itse Urho Ernestin kanssa synkkänä, tupakoiden. He olivat puhuneet telehvoonin hävityksestänsä ja nyt murisi Antti Juhana:

—Mutta tottapahan nyt on poikki... Niin jotta ei siinä enää lennä!

Syntyä äänettömyys. Sen lopetti Urho Ernesti, selittäen:

—Sillä hienolla puulla ei vielä katkennut pakana, vaan kun se iso honka hakattiin ja se kaatua rusahti, niin katkesikin siinä lanka.

Eevastiina oli seurannut keskustelua ja huokaili nyt:

—On ... on sitä tällä köyhällä koettelemusta... Kaikki telehvoonit ne vain sen harteille taakkaa tuovat ... kaikki ne vain lisäävät köyhän kuormaa.

—Niin kuin tää mikä? kysyi siihen lautamies Koljonen, joka juuri tuli tupaan siltavoudin kanssa ja kuuli Eevastiinan valituksen.

—Niin kuin nyt tääkin pahan hengen lanka ... tää telehvooni, murahti siihen Antti Juhana.

—Ka rikkoneetpa ne ovat sen nyt, oikasi lautamies. He eivät tienneet, että sen olivat rikkoneet juuri Antti Juhana ja Urho Ernesti, vaan tulivat juomaan. Piippu ikenissä murahti siihen Antti Juhana:

—Ka joutikinpa tuon rikkoa ... rikkoa...

—Jouti, vahvasti Urho Ernesti. Lautamies Koljonen turisti joukon luona nenänsä, pyyhki sen aluksen kämmensyrjällensä ja arveli:

—Kuka hänet vain lie rohennut rikkoo!

—Ka kukapa se! murahti Antti Juhana hyvillänsä, ylpeänäkin. Koljonen toisteli:

—Kuka, kuka hänet lie viilettänyt poikki ... kun siitä ei kuulu nyt enää se sana lentävän.

—Vai jo toki lakkasi lentämästä ... rietas! oli Urho Ernesti tyytyväinen tekoonsa ja Antti Juhana ilmotti:

—Ka tämän Urho Ernestin kanssapa me sen vain vetäisimme poikki ... sillä isolla hongalla!

—Vai te se!

—Me.

—Mhyy!

—Mehän sen vetäsimme! vahvisti Urho Ernesti Ernestikin. Lautamies aluksi vaikenä, mutta lausui sitten:

—Ka sittenpä tässä ei ole enää sen enempää selvässä asiassa!

—Eihän tässä! arveli Antti Juhana ja naapuri lisäsi:

—Ei.

—Ei ole ... ei ole! yhtyi vielä Koljonen ja nyt puhuttiin pitempi aikaa päivän tapahtumista ja telefonin osuudesta niihin. Vihdoin ilmoitti lautamies:

—Ka sittepä minä voin tässä samalla tiellä manata vallesmannin puolesta kärejiinkin ... vastaamaan siitä telehvoonin vikuuttamisesta...! Kun tämä siltavouti on tässä vieraana miehenä!

Raskas, synkkä äänettämyys seurasi niitä sanoja.

Vieraiden lähdettyä selvisi Eevastiina ja pitäen varansa, ettei mies pääsisi häntä taas onnettomuudesta soimaan alkoi hän sille juonitella, syyttää telefonin särkemisestä. Hartaalla äänellä kaikerteli hän:

—Kun sitä olisi siinäkin asiassa uskonut ja luottanut sanan apuun, eikä siihen omaan voimaansa, niin ei olisi tätäkään tullut.

Niin alkoi katkera juonittelu. Tuli jo iltapäivä. Yhä jatkui jurnuttelu. Jo huokaili Eevastiina ilkeästi:

—Mutta onpa tuo osannut vaimonkin silmät soaista ... on se osannut pimittää vaimon, kun se on kaikkien pahantekijöiden kelkkaan sen suostumaan saanut...! Hoh-hoi sentään!

Mutta nyt vastasi jo Antti Juhana yhtä ilkeästi: Ovesta ulos työntyessään myönteli hän:

—Ka eipä se sanankaan valkeus jaksa valaista ihan älytöntä akkaa ... koskapa on antanut sen joutua tään tuhman miehen kelkkaan!

* * * * *

Mutta vähitellen alkoi levitä valoa tähän surulliseen asiaan. Ukko Juvonen oli tullut kyläläistensä valtuuttamana pyytämään vallesmannin apua kahdessakin asiassa: ensiksi että löydettäisi kadonneet pojat Tena ja Vikki ja toiseksi että ryhdyttäisi poistamaan telefontia. Hän selitti nyt asiansa:

—Eipä siitä muuta erikoista kuulu, ne kyläläiset vain lähettivät pyytämään jotta, jos tää vallesmanni virkansa puolesta nousisi sitä itse ukkoa vastaan ... se on nähty siellä meidän kylällä lampaita ajamassa ja sitte vei muun hyvän lisänä kaksi lasta.

—Mitä 'itse ukkoa'? hämmästytti vallesmanni. Toinen selitti:

—Ka sitä, joka vei sen kauppias Juntusen ja talokas Suokkaan pojat ... ja joka sitä kylän lammaskatrasta ajoi.

Asia sotkeutui tämän selityksen johdosta. Vallesmanni jo siunaili:

—Mikä vietävän ukko se sielläkin jo poikia vie?

—Ka se oikea ukko ... se jolla on se paha nimi.

—No täpää nyt vasta on...! Mistä se on kotoisin se ukko? sotkeutui toinen.

—Ka sieltä omasta valtakunnastaan ... niin kuin herra vallesmanni tietää...

Lopulta ei asiasta tahtonut tulla mitään selvää. Vasta kun vallesmanni pani kovalle, vaatien tietoa mikä ukko se on, ilmotti Juvonen:

—Ka se joka meidät itse kunkin on vietellyt pois herrasta ... niin kuin vallesmanni itsekin tietää... Se vanha vihtahousu.

Alkoi uusi selvittely. Vihdoin älysi vallesmanni asian, kun sai kuulla että se oli ilmestynyt viiden pojan muodossa. Hän kysyi:

—Minkä ikäisiä ne pojat olivat?

—Ka eipä niiden ijästä ... tuossa kymmenen korvilla... Mutta muuten olivat hyvin siihen isäukkoonsa, ihan hyvin suuria heittäöitä!

Nyt selkeni vallesmannille asia. Riemastuneena huudahti hän vaimollensa:

—Lempi... Lempi hoi... Nyt sen pahan hengen jälillä jo ollaan: Se on mennyt tämän lukkarin poikahalvatus kanssa kaupunkiin päin ja tehnyt vielä kaikenlaista ilkeyttä mennessänsä!

—No herran kiitos...! Miten iloinen minä olen nyt! pääsi rouvalta riemastunut huudahdus. Vallesmanni jo hykerteli käsiänsä ja uhkaili Vesalle rangaistusta:

—Maltahan sinä ... maltahan kun minä sinut kynsiini saan!

Nopeasti järjesti hän takaa-ajon ja lupasi Juvoselle toimittavansa kadonneet lapset vanhemmillensa. Kun Juvonen yhä viipyi, kysyi hän siltä:

—Vai onko sinulla vielä mitä muuta asiaa?

—Eipä siitä erikoista... Paitsi jotta ne kyläläiset pyytävät poistamaan tämän telehvoonin, jotta ei se paha henki...

—Telefooninko? keskeytti vallesmanni kiivaasti.

—Ka sen... Ne jo siitä meidän kylän kohdalta hävittivät valmiiksi sen telehvoonilinjan, jauhoi Juvonen. Silloin huusi vallesmanni vihoissaan akkunasta:

—Matti... Matti hoi! Heitä pois ne muut työt ja mene sanomaan lautamies Koljoselle, jotta manatkoon kaikki Köyhäjoen kyläläiset oikeuteen telefoonilinjan hävityksestä!

Sen kuultuaan painui ukko Juvonen tavallista syvempään kumaraan.

VIII

Mutta palatkaamme poikien luo.

Lampaanajoseikkailusta selvittyään he hiiviksivät kotvasen arkoina metsässä. Vasta kun uskoivat olevansa turvassa he pysähtyivät erään ahon reunaan ja alkoivat puuhailla: Joku kuori hampaillansa koivunvarvoista vispilän varpoja, joku löi itseksensä noppaa. Uudet tulokkaat eivät olleet vielä perehtyneet joukkoon ja katselivat sitä kädet housun taskussa. Sakua suututti äskeinen onnettomuus ja hän alkoi purkaa sisuansa piiskaamalla erästä koivua vitsalla. Vihdoin alkoi Juntus puhelun, kysyen vierailta:

—Olettekos te tämän kylän poikia?

—Olemme.

—Entäs kenenkäs ne olivat ne lampaat? tarttui Esa.

—Eivät ne olleet kenenkään yhden talon... Siinä olivat kaikkien lampaat! selittää tokersi juro Tena ja Saku varoitti:

—Elä sitte mene sinne kotiisi! Ne lyövät nyt siinä kylässä.

Ja siksipä ei Tena ja Vikki uskaltaneetkaan mennä kotiinsa, vaan lyöttäytyivät joukkoon. Aho oli joltisenkin marjainen. Pojat tyydyttivät siinä ensin nälkensä. Mutta kohta arveli Juntus:

—Kun olisi missä hernettä?

Se arvelu miellytti toisia ja Vesa tiedusti Vikiltä:

—Kasvaako täällä kenen pellossa hernettä?

—Kasvaa, vastasi juro Vikki.

—Kenen?

—Kasvaa siinäkin Leinosen pellossa, mutta siitä se ukko Leinonen näkee! selittää tokersi Vikki. Saku tarttui nyt:

—Kasvaakos kenen muiden pellossa, niin jotta ei näy?

—Kasvaa.

—Kenen?

—Kasvaa vaikka kenen... Senkin Juvosen Rinnepellosta jos ottaa, niin siitä ei näy, selitti Vikki jurona ja oitis päätti joukko:

—No mennään sinne!

Onnellisesti, metsätietä myöten kierrelleen, pääsivät he perille ja puhdistivat miltei puhtaaksi Juvosen hernemaan; söivät kylleksensä ja ottivat evääksi mikä mahtui Esan läkkikannuun. Lähellä olevassa, äskettäin heinillä täytetyssä ladossa he saivat oivallisen yöpaikan. Telmiessä ja häränpyllyjä pehmeässä heinässä laskiessa unohtuivat kaikki päivän tapahtumat ja Juntus sanoi:

—Nyt kun olisi tupakkaa, niin sitte saisi Saku puhaltaa savut nenästään... Puhaltaisitko Saku?

—Puhaltaisin kyllä! kehäsi Saku ja Vikiltä hän kysyi:

—Jos olisi tupakkaa ja piippu eikä isäsi näkisi, niin uskaltaisitko polttaa tupakkaa?

—Uskaltaisitkos sinä?

—Uskaltaisin... Ja vaikka olisi isäkin, niin minä uskaltaisin! ylvästeli Sakuja kehäsi:

—Ja honottaakin uskaltaisin isän tavalla... Ja yhdenkin kerran kun isä tuli kotiin, niin me Simosen Pojun kanssa honotimme navetan ylisillä niin jotta isä kuuli.

—Löikö se sitte?

—Ei... Se ei nähnyt... Mutta mammalle se oli sitte iltasella äkäinen ja sanoi, jotta: mitä pahan hengen poikia sinä kokoat sinne ylisille!

* * * * *

Seuraava päivä oli sunnuntai. Se oli kaunis, tyyni päivä. Huolettomana vaelsi nuori joukko, kiersi takateitä myöten maantielle ja painui sitä pitkin edelleen. He tulivat vieraan seurakunnan kirkolle. Äkkiä kumahti kirkon kello ja Esa huudahti:

—Pojat...! Nyt on pyhä...! Toisetkin sen hoksasivat ja Saku ehdotti:

—Lähdetään kirkkoon... Jos siellä on semmoinen lukkari kuin isä, niin sitte honotetaan sille!

Ja juoksujalassa painoi joukko kirkkomäelle. He eivät kumminkaan ehtineet aivan kirkon luo, kun tapasivat joukon tuntemattomia poikia tienvarrella aidalla istumassa. Vesa lähti juosta renttuuttamaan niiden luo, huutaen niille juostessansa:

—Pojat hoi! Vaihdetaan hattuja!

—Mennään hattuja vaihtamaan! riehahti jälkijoukkokin juoksuun ja kohta oli hattukauppa menossa. Ainoana ehtona oli, että koko oli sopiva. Kun kaupat oli tehty, siirtyivät pojat hyrynlyöntiin, aivan kuin itsestänsä, ilman keskustelua. Toisella puolen olivat tuntemattomat kirkkomäen pojat, toisella seitsemän meille jo tuttua poikaa. Kiekkko hurahтели pitkin maantietä, pojat huusivat ja seipäät heiluivat

juuri puolipäiväsaarnan aikana.

Mutta sattumalta osui kiekko Sakun jalkaan. Tämä älähti ja alkoi liikata.

—Sattuiko sinuun? tiedusti Vikki.

Saku ei vastannut, vaan lynttyytti syrjään. Peli taukosi.

Vastapelaajien joukko lähestyi katsomaan. Silloin ilmotti Juntus:

—Tuo poikahan se viskasi.

—Elä valehtele! väitti poika, mutta Vikki vahvisti:

—Viskasitpas!

—Se on vale!

Mutta silloin tarrasi Saku poikaan kiinni ja alkoi tappelu. Yksi pojista varotti Sakua uhkaavasti:

—Elä lyö!

—Lyönpäs! uhkasi Saku ja alkoi murikoida nyrkillänsä. Alussa katselivat toiset rauhallisina, ympärillä seisoskellen ja Juntus sanoi:

—Saku voittaa!

—Purase, Saku, sen kättä! neuvoi Vesa.

—Puraseppas! uhitteli tappeleva poika.

—Purasen kyllä! vannoi Saku, vetäen poikaa tukasta. Poika alkoi huutaa:

—Elä tukista, kuule, tahi kun minä ärjäsen!

—Ärjäseppäs!

—Ärjä-sen! huusi poika ja oli jo pakotettu huutamaan:

—Aku...! Tule avuksi Aku!

Aku riensikin avuksi. Mutta silloin syöksyivät pojat Sakun avuksi ja vastatappelijoiden joukko liittyi yhdeksi. Syntyi sanomaton rähäkkä... Kepit heiluivat, revittiin vaatteita, tukistettiin, huudettiin. Meluun sekaantuivat tappelevien poikien koirat: nähdessään omansa mylläkässä ne juoksentelevat ympäri nujakkaa, haukkuivat ja ulvoivat. Kuului jo kirouksia ja itkua ja jo vuoti usean nenästä verta.

Mutta onneksi kuului melu kirkkoon. Suntio juoksi sen johdosta hätään, ennen kuin ehti pahempaa tapahtua. Siepaten eräästä kärristä ruoskan, juoksi hän nujakkaa kohti huutaen:

—Annan minä teille...

—Voi... Suntio! kuului huudahdus ja kuin siivillä lentää syöksyi koko tappeleva joukko pitkin tietä jokirantaan. Siellä pesivät he haavansa, istahtivat aidalle, toinen joukko toiselle ja toinen toiselle puolelle tietä ja rupesivat toisiansa härnäämään, kertomalla vastustajista ilkeyksiä toisillensa niin kovaäänisesti että vastustajat kuulivat. Juntus alkoi:

—Tuon keskimmäisen yhden pojan kotona on miehillä hattu nurin päässä!

Toverit sille nauroivat vastapuolen harmiksi. Nämä maksoivat haukkuen:

—Nuo pojat ovat siitä pitäjämästä, jossa syödään huttulusikalla tervaa!

Voitokkaina, vastapuolta sapettaaksensa nauroi sille se joukko. Joku lisäsi:

—Ja sitte siellä kun syödään, niin lusikka on alassuin!

Taas nauroi se puoli. Vastapuolta silloin tuo harmitti. Niin jatkui tämä kiertelevä haukkuminen. Mielet alkoivat kiihtyä ja uusi tappelu oli lähellä. Mutta silloin sattui postin kuljettaja ajamaan aika kyytiä ohi. Aisakellon kova ääni viehätti poikia ja Vesa huudahti:

—Pojat...! Koitetaan jaksetaanko juosta postin jälestä!

—No! syöksyi meidän tuttu, retkeilevä joukkomme koettamaan voimiansa juoksussa.

Närhin taloon asti jaksoivat pojat pysytellä postinkuljettajan lähettyvillä, mutta siinä he jäivät jälkeen ja poikkesivat talon karjapihalle, siellä rakenteilla olevia tikapuita tarkastamaan. Siellä sattui olemaan kuivuuden tähden hieman ravistunut kaljatynnöri. Vanteet olivat höltyneet. Helppo oli ne saada irti ja oitis hoksasi Saku ehdottaa:

—Montako poikaa meitä on... Yksi ... kaksi ... kolme ... neljä ... Vesa viides ... Vikki kuudes ... minä seitsimäs...! Seitsemän poikaa.

Hän luki nyt tynnörin vanteet ja ilmotti:

—Joka pojalle tulee vanne ja sitte ajetaan niitä kepin kanssa pitkin tietä.

Oitis olivatkin vanteet irrotetut ja tynnöri lautoina. Ja nyt alkoi iloinen kulku. Kukin pyöritti vannettansa juosten sen vierellä, estääksensä sen kaatumista, ja niin mentiin aika kyytiä pitkin tietä. Missä he vaelsivat talon ohi, juoksi koko väki katsomaan ihmettä ja siunailemaan:

—No mitä maailman lopun kulkijoita ne nyt mokomat ovat!

—No en paremmin sano, siunailivat toiset.

Enemmittä häiriöittä voivat pojat kumminkin matkaansa juosta hölköttää. Kuivalaisen talon kohdalla liittyi heihin kaksi poikaa ja sitten aina yksi kerrallansa, kunnes heitä oli kaikkiaan kaksitoista. Mutta viimeksi liittyneet viisi vanteetonta juoksi erillensä, jälkijoukkona, uteliaisuudesta mukana pysytellen.

Niin tultiin erääseen jyrkkään ylämäkeen. Sitä ylös kävellessä sanoi Juntus:

—Voi piru kun on nälkä!

Nyt sen huomasivat toisetkin. Pidettiin asian johdosta neuvottelu. Neuvottelun kuluessa riemastui Otto yhtäkkiä ja huudahti:

—Minäpä tiedän, pojat!

—Mitä? odotti joukko. Otto selitti:

—Kun olisi vaikka naurista!

Se neuvo tuntui hyvältä, mutta Juntus huomautti:

—Eipä ole!

—Jos kuka tulisi vastaan, niin kysyttäisi missä on, jatkoi Vesa ja siinä toivossa lähti joukko mäen päälle päästyä taas juoksemaan, toivoen pian löytävänsä naurishalmeen.

Onni olikin heille nytkin suotuisa: Tuskin olivat he taivaltaneet kilometrin vertaa, kun sivuuttivat Antti Soinisen noin yhdeksänvuotiaan tytön Helmin, joka oli mennä tessuttelemassa kutsumaan Pinnasen Maria heille äitiä hieromaan. Oitis he pysähtyivät. Saku kysyi:

—Tyttö hoi?

—Mitä? hymyili tyttö, alta kulmiensa katsoa tihraten.

—Onko sinulla isä? tokasi Esa.

—Oo-on, liverti hymyilevä tyttönen pitkään ja lisäsi:

—Ja on minulla äitikin, mutta sitä pitää hieroa.

—Kenenkäs tyttö sinä olet?

—Antti Soinisen.

—Onkos teillä naurista? meni Juntus jo suoraan asiaan, mutta Helmi epäsi herttaisena:

—Ei ole... Mutta Pinnasella on iso huhta.

Se oli ilosanoma.

—Tiedätkös sinä missä se on? syventyi jo Vesa. Helmi vakuutti viisaasti hymyillen:

—Tiedän... Ja olen minä käynytkin siellä Pinnasen Helmin kanssa.

—Etpäs tiedä ... elä valehtele! epäili tätä ilmotusta vakavana Tena.

Helmi siitä oli loukkautua ja sanoi:

—Vaikka kysy Pinnasen Helmiltä.

Nyt alkoi Helmin suostuttelu: Esa laskee kävelyn lomassa jonkun kuperkeikan. Vesa linkosi kiviä. Vihdoin ehdotti Saku, kauppa hieroen:

—No tule sitte ja vie, niin saat yhden vanteen.

Helmi mietti asiaa, mutta epäröi:

—Eee-ii toki! Onpa meillä vanne itselläkin.

—Eipä ole rautavannetta, kehäsi silloin Otto ylpeänä. Helmi yhä vastusteli:

—Vaikka ei... Mutta ompa puuvanne.

Ei tietty mitä sanoa. Hölmö Juntus toki huomasi ja ilmotti:

—Eipä puuvanne ole niin hyvä.

Sillä lailla he jatkoivat kaupan hieromista kunnes tulivat erään metsätien haaraan. Siinä sanoi Helmi:

—Tästäpä se menee tie sinne Pinnasen naurismaalle, mutta minä en sano.

—Mitä et sano?

—Sitä mistä se sitte menee siinä toisessa kohti, josta eroaa Pajusen mökille, hymyili Helmi viisaana.

Mutta kun tinkimistä yhä jatkettiin ja Saku lupasi antaa vielä leluja, suostuikin Helmi oppaaksi ja he lähtivät Pinnasen naurismaalle. Sinne vievä tie oli huonoa polkua. Vanteet eivät siinä pyörineet ja siksipä pojat heittivätkin ne tiepuoleen, yksi ensin, toinen sitten. Täten tulivat ne olemaan jonkunmoisina tien viittoina myöhemmille etsijöille. Matkalla yhdistyi jälkijoukko ja niin oli heitä lopullisesti kaksitoista poikaa ja yksi tyttö.

IX

Sillä välin oli lukkarin ja vallesmannin taloissa saatu asiaan aina uutta valoa. Nikodemus oli jutellut Oton ja Esan katoamisesta ja vallesmänni oli oitis oivaltanut asioilla olevan yhteyttä. Tutkimalla sai hän selvän, että Oton ja Esan koko ja puvut vastasivat samojen juoksupoikien kokoa ja pukuja, jotka olivat telefoonia kivittäneet. Joku vaimo oli huomannut samojen poikien käyneen riihessä ja ladossa ennen sen paloa. Asia oli nyt selvä. Vallesmänni meni tarkastamaan riihtä. Siellä hän joutui aivan raivoihinsa huomattuansa, että vene oli mätetty pehkuja täyteen ja pehkut olivat tervan kuivuessa iskostuneet kiinni. Hän tiesi oman poikansa olleen siinä osalla, päivitteli sitä vaimolleen ja vannoi jo käsiänsä hykerrellen:

—Mutta kunhan sinä kanalja tulet, niin opit sinä!

—Kauno! varotti siihen äiti, joka oli jo toipunut ja iloitsi lapsensa takaisin saamisesta.—Sinä et saa Kauno, niin sanoa lapsesta!

—Opit sinä kanalja, kunhan kynsiini sinut saan! korotti vallesmänni ääntään toistaessaan uhkailuaan.

—Kau-no! varotti siihen rouva nyt kovemmin, ja kun mies jatkoi uhkailuaan, julisti hän tarmokkaasti, lastansa suojaten:

—Mutta sinä et saa koskea siihen poikaan, sillä se on minun oma lapseni! Hän kiivastui ainoan poikansa puolesta toistaen, aivan jalkaa polkien:—Se on minun ainoa lapseni, muista se aina. Minä olen sydänallani sen kantanut enkä anna sitä sinun revittäväksesi.

—Mutta se oli minun veneeni, jonka hän olilla tuhri, kiivastui vallesmanni ja yritti jatkaa:—Ja minä annan semmoiselle sikiöl...

—Kau-no! keskeytti rouva jo entistä ankarammin.

—Elä sotke siinä, tiuskasi mies. Mutta silloin nousi rouva ja kysyi juhlallisesti:

—Kauno Valdemar...! Minä kysyn sinulta Kauno Valdemar, jotta sillä laillako sinä puhut minul...

—Äts! sähähti Vallesmanni, syöksyi huoneeseensa ja paiskasi oven kiinni niin että seinät jyrähtivät.

Jokseenkin samallinen kohtaaminen oli sattunut lukkarinkin talossa, kun lukkari oli nähnyt että heinät oli mätetty ylisiltä alas navetan likaan. Kun hän oli uhannut kurittaa Sakua, oli äiti noussut lastansa puolustamaan. Riita oli sukeutunut. Sen kestäessä hääräili nyt Hellä Karoliina kahvin keittopuuhissa, kun lukkari jatkoi uhkaustansa. Vaistomaisesti unohtui hänelle silloin iso sumpkipannu vasempaan käteen ja oikean käden etusormella löi hän tahtia hellan reunaan, painostaen sillä sanojansa.

—Minä sanon ... minä sanon sinulle, Tenho Ossian, jotta se on jo nytkin juuri sinun kovuutesi tähden lähtenyt vanhempiansa luota maailmalle... Ja minä sanon että kun se herran avulla taas takaisin saadaan, niin sinä et saa siihen koskea sormellakaan... Et sakarisormellakaan...! Se on sinun ankaruutesi tähden lähtenyt!

—Menköön...! Olipa tuo vaikka kissan hännässä, ... eto elävä! tuskastui vihdoinkin lukkari. Äiti rukka menetti malttinsa. Iso pannu vasempaan käteen unehtuneena ja oikealla kädellään kämmensyrjin varottaen lähestyä, pyörittäytyi hän miestänsä ihmetellen, uhkaavana:

—Niinkö sinä puhut...! Puhutko sinä, kirkon ja seurakunnan palvelija sillä tavalla!

Syntyi ankara riita. Siihen tuskastuneena sulkeutui lukkari huoneeseensa. Hänen sisunsa nousi. Hän ei voinut enää hillitä itseänsä, vaan päätti kostaa sillä ainaisella ilkeydellä, jota hän oli käyttänyt aina ennenkin riidan äärimmäiseen asti noustessa:

Hän otti kanteleensa ja veisasi, vaimoansa tarkottaen ja sitä oikein häijyisti pistääksensä, juhlallisesti virren:—Raskaissa maan vaivoissa.

* * * * *

Tämä väliaika oli ollut taas toraista sekä Antti Juhanan, että Urho Ernestin mökillä. Eevastiina oli juonitellut ja mies murjottanut. Joskus oli ollut ilmiriitaakin.

Mutta viime sunnuntaina oli tapahtunut pieni mielenmuutos. Hukkuneiksi otaksuttujen lasten kuolema oli ilmoitettu kirkossa. Heidät oli siunattu kuolleiksi. Heidän puolestansa oli pappi lukenut tavallisen esirukouksen. Kauniisti oli nuori pappi puhunut nuorien vainajien muistolle lohdutukseksi vanhemmille ja varotukseksi muille. Vaimot olivat sitä kuullessansa itkeneet ja miesväki käynyt vakavaksi.

Tämä kirkollinen toimitus oli vaikuttanut sovittavasti vanhempienkin mieliin. Ystävät olivat käyneet lohduttamassa. Elämän huolet alkoivat haihduttaa kuolleiden muistoa. Kun Sutisen Lotta puheli nyt asiasta Eevastiinan kanssa, alistui tämä jo ja mietiksi:

—Vähemmänpä hän on hänenkin sielullansa vastaamista, kun pääsi nuorena pois täältä surun ja murheen laaksosta... Vähemmän on hänellä tilin tekemistä!

Ja Antti Juhanankin sydän suli ja mieli heltyi. Äänetön vihottelu lakkasi. Hän oli kuullut kerrottavan vallesmannia kohdanneista onnettomuuksista: pojan katoamisesta ja ladon palosta; hän oli löytänyt siitä vahingoniloa ja alkanut lauhtua vaimollensakin. Hänen teki jo mieli alkaa puhelu, jakaa tuo ilosanoma hänen kanssansa, mutta ei tahtonut sisu antaa. Pari tuntia oli hän nyt hautonut alkuunpääsyä ennen kuin jaksoi murahtaa:

—Onpa sitä toki itseäänkin kohdannut rangaistus ... vallesmannia.

Eevastiinan teki mieli tiedustaa semmoista sanomaa lähemmin, mutta vielä oli hänen sisunsa liika katkera. Hän ei päässyt alkuun vaikka tahtoi. Siksi polki hän vain kiivaammin rukkiansa, kuin ei muka välittäisi asiasta mitään. Antti Juhana silloin murisi lisää:

—Latokin on palanut ja pojan on vienyt se sama pahahenki.

—Häh? pääsi nyt Eevastiinalta.

—No kysy Nikodemukselta, jos et usko, murahti mies siihen. Siten oli saatu taaskin jonkunlainen

sovinto aikaan ja Eevastiina keitti jo kahvit ja he joivat yhtäaikaa, samassa pöydässä. Se sopu ei kuitenkaan ollut pitkäaikainen. Tämän sotkuisen asian selviytyminen toi näet uusia kohtauksia puolisoitten muutoin verrattain tyyneen elämään.

Niinpä nytkin saapui Nikodemus Valta, joka oli lukkarilla saanut kuulla asian onnellisemmasta käänteestä, ilmottamaan, että luullaan poikien olevan vielä elossa. Kahvit juotuansa asetti hän silmälasinsa alemma nenälle, nuuskasi, siirtyi penkkiä myöten luistaen Eevastiinan viereen ja alkoi kertoa, kuin kuiskaillen:

—Kuulehan, Eevastiina, kun minä vähän sanon...

Hän aivasti välillä, kihnutteli lukkarin tavoin nenänsä aluksen nenäliinallansa ja jatkoi:

—Ne Oton vaatteet möi jo meidän Kerttu Karoliina sille Heikki Nissisen eukolle.

Äiti huokasi lastansa muistellen. Nikodemus silloin lohdutteli:

—Ainoa poikakos tämä sinulla olikin?

—Ainoapa hän oli! kujerteli Eevastiina ja nyt ilmotti Nikodemus kuiskailun tavoin:

—Mutta siksipä annetaankin sinulle esikoisesi jälleen elävänä!

Isä ja äiti joutui ymmälle. Pitkältä sai Nikodemus selittää asian vaihteita, ennen kuin se selkeni. Aluksi molemmat tavallaan riemastuivat. Mutta Nikodemus, jonka olo oli nyt vaatteiden tähden epämukava, nuuskaili ahkerasti ja kertoi lisää. Hän tuli myös maininneeksi vallesmannin ladon palamisesta ja lisäsi:

—Se vallesmänni kuuluu näitä äskeitä vainajia siitä epäilevän.

Kuten synkkä pilvi kohoaa ja taivas sen johdosta pimenee, niin synkkeni nyt taas Antti Juhanan mieli ja Eevastiinan mieli katkeroitui.

Ja jos oli ennen ollut tämä lapseton väliaika raskasta ja tuskallista ja riitaista, niin tuli se nyt Nikodemuksen lähdettyä vieläkin pahemmaksi. Isä murisi jo:

—Millä he kaikki siirapit tässä maksettane...

Eevastiina älysi sen olevan hänelle tarkotetun ja varustautui. Mies selittikin, itseksensä murmottaen:

—Kun ihan tahallaan laitetaan lapset latoja polttamaan.

—Hoh-hoi ... hoh-hoi...! Äidin sen vain pitäisi osata siirappisopat keittää, vaikka ei olisi vettäkään talossa, huokaili siihen Eevastiina. Mutta nyt jo murahti mies entistä synkempänä:

—Olisit itse mennyt ... kun sitä siirappia niin himosit.

Eevastiina heittäytyi nyt niin jumaliseksi kuin vaan osasi ja soimasi sitä tietä riidellen miestänsä. Mielet katkeroituivat sappikatkeriksi. Pelko että täytyy maksaa vielä lato, vei jo mielen maltinkin. Jo valitti mies riitelemällä:

—Mutta sitä siirappia kun pitääkin olla, jotta vaikka hänessä uisi... Ei enää mikään muu ruoka vältä...! Ja sitten vielä ne pojan vaatteetkin sille Nikodemukselle hilloi, eto ölinästä.

* * * * *

Oven täyteinen vaatenyytti selässä työntyi silloin tupaan Kaino Josefiina, viskasi kantamuksensa lattialle ja siunaili:

—Siinä ovat nyt hynttyyt! Nyt siitä miehestä pääsi lopultakin ihminen rauhaan!

Talon väki ei näyttänyt olevan tietävinänsäkään koko tulijasta. Tämä jatkoi:

—Kun rupeaa jurnuttamaan ja jurnuttamaan pitkin pituisia päiviä siitä siirapin ostosta ja jauhaa jauhamasta päästyänsäkin, jotta: 'mitä varten sinä sen lähetit...? Mitä varten sinä sen pojan lähetit...?' Ja minä kysyn, jotta siirapittakos minun pitäisi tässä osata elää ja vielä suutkainen joukkoa särpimissä ja sopissa pitää, niin tämä hyväkäs alkaa silloin jauhaa toisella kivellä. Hän muutti äänensä matkivaksi. — Siirapissakos sinun pitäisi uida...? Siirapissakos sinun pitäisi aina rypeä...? Eikö sinulle enää muu vesi kelpaisikaan?

Hän teki suuttuneen liikkeen, korotti äänensä halveksivaksi ja jatkoi:

—Ja tuolla tavalla sitten jurnuttaa pitkin päiviä miehinen mies, niin minä sanoin lopulta, jotta: Kuule sinä Urho Ernesti! Jos sinä et heitä sitä jurnutusta ja ole kuin oikea mies, niin minä tästä lähden yhtenä kauniina päivänä, jotta pyörähtää...! Mutta heittääkös tämä hyväkäs! Samaa vain jauhaa ja hioo, jotta koko mökissä ei ole muuta kuin se yksi marina. Niin, tämäpä vasta marmattaja on...! Ja etovertasesta, kun tästä muutamasta siirappitipasta... Mutta silloin minä jo lopultakin siunasin ja sanoin, jotta: Nyt kuule Urho Ernesti. Minä sanon vielä kerran sinulle, jotta jos vain vähääkään avaat suutasi siirapista, niin tästä pitää tulla laillinen ero ja saat ottaa tähän toisen akan.

Hän nosti nyyttinsä vihaisesti, viskaamalla penkille ja vilkastui, riidellen:

—Mutta maltoikos se hyväkäs pitää kitansa kiini! Mutta silloin minä pistin hynttyyt myttyyn ja nyt on ero siitä miehestä hamaan iankaikkiseen asti, en paremmin sano... Ja mikäpä hänestä on erotessakin nyt, kun ei ole enää sitä lapsivainajaakaan siinä toki enää yhteisenä siteenä välillä...

Hänen äänensä hiljeni hieman, kun hän muisti lastansa ja siunaili:

—Pääsi toki hän, lapsi raukka, aikanansa pois tästä kurjuudesta oikeaan kotiinsa, jossa ei ole puutosta leivästä eikä muusta siirapista.

Mutta kun hän oli nopeasti kuivannut vettyvän silmänsä, vilkastui hän uudelleen ja jatkoi riitelijän äänellä:

—Rupesi siinä sitte vielä erotessa rukoilemaan, mutta se häntä jääköön miehen rekeen, joka vielä kohta joutuu linnaan istumaan pahoista töistänsä. Saisi sitte korviansa myöten hävetä ihmisten edessä, niin jotta kiitti kauppojaan, kun pääsi aikanansa näin kunnialla eroon koko telehvoonin katkojasta ja ruhjojasta!

Hän oli saanut jo osan nyyttiänsä puretuksi, järjesteli talouttansa ja kysyä heläytti nopeasti, muuttuneella äänellä:

—Niin jotta saisikohan tässä teillä asuntoa siksi kunnes ennättää vaikka palveluspaikan saada?

Pitkään aikaan ei vastannut talon väki. Kaino Josefiina toisti:

—Kyllä kai tässä teillä sen verran yösijaa on?

—Ka onhan tässä... Vaikka viihtyenetkö tuossa, tässäkään ... se kun tuokin yhä vain siitä siirapista jurnuttaa.

Antti Juhana huomasi taas joutuneensa umpikujaan. Siitä pelastuaksensa hän murahti:

—Eipä ne olekaan hukkuneet, pojat.

—Häh?

—Ka mene kysy itseltään Nikodemukselta, kun et usko, murisi Antti Juhana. Kaino Josefiina vilkuili silmät hämmästyksestä pyöreinä; mutta toinen murisi lisää:

—Kun ovat toki vallesmannin ladonkin polttaneet sen jälkeen, niin ei sitä tarvitse luulla, jotta ne hukkuivat ... pojat!

Syntyi hidas selittely. Saatuansa hieman selvää kiirehti Kaino Josefiina oitis Nikodemuksen luo peräämään asiaa aivan yksityiskohtiaan myöten. Silloin huudahti Kaino Josefiina:

—Semmoisia riettaitahan niistä tulee mokomien miehien lapsista... Kun eivät lapset kotonansa näe muuta kuin paljasta syntiä ja pahuutta, niin mistä ne nekään paremmiksi oppisivat!

Hän kauhistui lapsensa pahoja tekoja. Korotetulla äänellä uhkasi hän:

—Mutta kunhan se luoja mieliharmi on kerran vielä minun kynsissäni, niin näkee se maailma, jotta on sitä vielä kuria ja kasvatustakin olemassa!

X

Pinnasen naurismaa oli aivan erämaan sydämessä. Vasta illan suussa ehti matkue sinne. Rauhassa se

sai aterioita ja valita parhaat nauriit naurismaasta. Juntus ilostelikin:

—Kun olisi aina näin paljon naurista!

—Niin silloin pojat syötäisi, ihastui Esakin.

Aivan naurimaan vieressä oli vanha, matala tervanpolttajien sauna. Se oli osaksi maahan kaivettu. Ainoastaan kaksi hirsikertaa oli maan päällä. Sisältä se oli matala. Mies tuskin sopi siinä seisomaan. Nurkassa oli kivikiuas.

Tämä erämaan sauna oli aivan kuin sattuman valmistama yöpaikka. Läheisestä pieleksestä sai joukko heiniä allensa, ja rauhallisena se nukkui yönsä saunan maapermannolla korkean taivaan kaartuessa seudun yli ikään kuin heidän turvanansa. Saunasta löydetty Pinnasen vanhat housut oli nostettu lipuksi saunan katolle.

Mutta aamusella alkoi nälkä taas vaivata. Nauriit eivät enää maistuneet ja Esa huomautti:

—Kun olisi leipää!

—Mutta eipä ole! hymyili Helmi herttaisena. Hän oli kuin joukon hyvä henki. Saku kysyi häneltä:

—Etkös sinä tiedä missä on?

—Oo-on sitä vaikka missä toki leipää! liritteli Helmi. Vikki kysyi:

—No missä?

—Ooon sitä toki meilläkin leipää iso varras, veteli tyttö herttaista lirytyksensä.

—Onkos muuallakin?

—O-on sitä toki... Pinnasella on ja Rimpisen mökissä ja vaikka missä.

—Mutta sitäpä ei sieltä saa, arveli siihen Otto. Tyttö hymyillä hikersi:

—Saa sitä... Jos vain pyytää, niin saa!

—No mennään kerjäämällä pyytämään, hoksasi silloin jo Juntus ja lisäsi:

—Minä menen.

—Minä tulen kanssa! innostui siihen Vesa, mutta Juntus tiedusti:

—Jospa sinä et osaa?

—Osaanpas.

—No miten? tutki Juntus. Vesa alkoi selittää:

—Kun meillekin tulee kerjäläisiä, niin ne ensin rykivät ja sitte sanovat: antaisi hyvä rouva köyhän apua!

Ja toivorikkaina lähtivät he matkalle, Vesalla Esan kannu kädessä. Sillä aikaa laittoivat toiset tulen, paistoivat naurispaistikkaita ja panivat naurishautoja. Jotkut olivat talosilla, toiset hevosilla ja eräs pari jo välillä tappelikin.

Mutta seurattaamme kerjuulle lähteneitä hetkinen. He tulivat ensimmäiseen salomökkiin, jossa oli kotona ainoastaan vanha Könösen mummo.

—Jos rouva olisi hyvä ja antaisi vähän köyhän apua! pyysi Vesa jokseenkin rohkeasti. Mummo siristeli lasiensa takaa silmiänsä ja ihmetteli:

—Kenenkä ihmeen lapset ne nyt käyvät täällä salolla kerjuulla ... ja vielä kesäsydännä?

Pojat vaikenivat. Mummo tuli lähemmä, tarkasteli ja kysyi Vesalta:

—Kuka sinun isäsi on?

Tämä vaikeni. Juntus vastasi toverinsa puolesta:

—Se on vallesmanni.

Mummo pyöritti sormeansa, vihelsi ja epäili:

—Voi hyvä lapsi mitä sinä puhut...! Kenen vallesmannin lapset ne nyt kerjuulla käyvät...! Voi hyvä lapsi kun sinä valehtelet!

Ja menen takaisin työnsä ääreen ilmotti hän:

—Eihän täällä salolla, hyvät lapset, kukaan käy kerjuulla, eikä täällä anneta ... eikä täällä mitään rouvia ole... Mene pyydä tuosta Koistisen talosta työtä... Siinä tarvitsevatkin paimenta.

Pettyneinä lähtivät pojat ja suutuksissansa viskasi Vesa aitan seinään kivellä. Aivan odottamaton onni kohtasi heitä sen sijaan seuraavassa talossa, joka sattuikin olemaan Koistisen talo. Kartanolla oli kaksi talon poikatenavaa koiraa härnäämässä. Nähtyänsä tulijat juoksivat he niitä vastaan ja nuorempi, Juso rehvasi, kehuen:

—Meilläpä ei ole ketään kotona, kun kaikki ovat työssä!

—Ja eivätkä tule ennen kuin iltasille, kerskasi toinen, Aku, lingoten kiven. Juntus tiedusti:

—Onko teillä leipää?

—On.

—Ja on meillä voitakin! ylvästi Juso. Vesa jatkoi:

—Onko paljon voita?

—On... Mutta se on hinkissä, jotta ei kissa nuole.

—Missäs teidän leivät ovat?

—Ne ovat aitassa, jossa muutkin ruuat, ylvästeli poika.

—No mennään sinne! touhusi Vesa kuin kotonansa. He menivät aittaan. Vesa alkoi Juntuksen kanssa pujotella reikäleipiä remeliin ja lupasi Jusolle:

—Sitte saat sinäkin voileivän!

—Saanko hyvin paksulta voita? ihastui tämä.

—Saat... Ja Juntuksen rihmapyssyn saat... Saahan, Juntus?

—Saa... Mutta eipä ole vielä voita, puuhaili Juntus. Aku neuvoi voihinkin:

—Se on tässä.

—Ja onpa meillä kirnumaitoakin, kerskui Juso maitokorvon luona. Vesa oivalsi:

—Otetaan sitä...! Otetaanko Juso? pyysi hän talon pojalta vielä lupaa.

—Otetaan...

He täyttivät hinkin. Voita ottivat he ropeesen. Leipätakka oli valmis. Juntus kehui talon pojille:

—Meitä on hyvin paljon poikia ja sitte vielä yksi tyttö?

Juso katsoi häneen, ei tajunnut asiaa, mutta rupesi umpimähkään kehumään:

—Onpa meitäkin paljon ... minä ja Aku ja sitte vielä isä ja äiti ja Kotilaisen tyttö... Ja on meillä oma Mustikin!

—Onpa meilläkin! ilmotti siihen Vesa ja lisäsi:

—Ja Simosen koiralla on neljä pientä pentua.

Poika rupesi nauramaan. Eväät olivat valmiit. Talon omat pojat saivat voileipänsä ja saattoivat vieraita kaivolle asti, voileivät hampaissa juosten. Siinä yhtyi heihin Musti, ja Vesa neuvoi:

—Anna koirallekin voileipää!

—Se... Musti se! suostui Juso, haukkautti voileivästänsä palan ja ryhtyi itse loppua syömään, ja vieraat poistuivat eväinensä.

* * * * *

He olivat nyt syöneet tavallista herkullisemman aterian. Harvoin oli heistä leipä ollut niin maukasta, voi niin suurta herkkua. Naurispaistikkaat ja -haudot olivat oivallisena jälkiruokana.

Iltapäivällä he olivat purkaneet osan naurismaan aitaa, saadaksensa kokkopuita Pinnasen kuivan, näreestä tehdyn haran ja kuivamassa olevien vastojen lisäksi ja polttaneet juhlallisen kokon. Nyt olivat he kaikki koolla saunassa ja laskivat häränpyllyjä lattialla heinissä. Taitavasti pyöräytteli niitä jo Helmikin, kietaisten sitä tehdessään mekkonsa helmat aina siroasti polviensa väliin ja hymyillen tavallista hymyänsä. Jopa kehasikin hän:

—Ja osaan minä laskea neulansilmääkin Pinnasen Helmin kanssa meidän tikapuissa. Hän lisäsi vielä:

—Ja osaisin minä seisoa pääläellanikin, jos olisin poika ja olisi housut!

Koko poikajoukko katsoi häneen ihastuneena. Vesan päähän pisti silloin ehdottaa:

—Pojat...! Leikitään pappaa ja mammaa...! Minä olen pappana ja Helmi on mammana ... olethan Helmi mammana?

—Enpä minä osaa? hymyillä tihrasi Helmi. Saku alkoi silloin touhuta ja neuvoi:

—Osaa sitä... Vesa vain kiroaa, kun kuka tulee asialle, ja silloin se on jo pappaa ... ja sitte sinä alat sanoa, jotta: pappaa hoi!

—Entäs sitte? tiedusti jo Helmi yhtenä hymynä. Nyt selitti Vesa itse:

—Ei siinä sitte muuta olekaan... Sinä vain suutut niin kuin mamma ja sitte minä alan taputella ja sanoa, jotta: Lempi-kulta ... ja tehdä niin kuin pappaa tekee...

Pitkän keskustelun perästä ymmärsi Helmi, että hänen pitäisi olla Vesan rouvana, ja silloin kysyi Vesa:

—No leikitäätkö?

—Ee-eii! hymyili Helmi rukkasiksi. Otto silloin kysyi syytä:

—Minkätähden?

Helmi siristi silmiänsä, hymyili ja kainosteli:

—Mutta kunhan minä tulen niin isoksi kuin äiti ja Pinnasen Maija, niin sitte minä otan sulhasekseni Kinnusen Vikin... Sillä on väkkärä ja kirkolta löydetty vaskinappi ja niin hyvä jännepyssy, jotta!

Vihdoin suostui kuitenkin Helmi ja niin alkoi pappasilla olo.

* * * * *

Tämän leikin täydellinen kuvaus venyttäisi kertomuksemme kohtuuttoman pitkäksi. Lukijan luvalla hyppäämme siis alkupuolen ohi ja siirrymme suorastaan siihen paikkaan, jossa mamman osaa näyttelävän Helmin olisi pitänyt ruveta riitelemään Vesan kanssa. Vesa jo kehotti:

—No nyt jo riitele!

—Enpä minä osaa! hymyili tyttö. Saku koki neuvoa:

—Riitele vaikka niin kuin äiti isälle: koputa näin sormellasi vaikka tätä penkkiä ja sano: Tenho hoi...! Tenho!

—No, koputti Helmi sormellansa ja kysyi:

—Entäs nyt?

—No nyt vaikka pole jalkaa...! Tahii riitele muuten!

Helmi polki jalkaa ja nauroi.

—No nyt ala jo lepytellä! kiirehti Saku Vesaa. Tämä meni Helmin luo, taputteli hartioille ja lepytteli:

—Lempi... So, so, Lempi-kulta... So, so.

Tyttö nauroi ja katsoa tiherti Vesan silmiin. Tämä aikoi nyt isänsä tavoin suudella, mutta silloin

syhkäsi Helmi hänen silmillensä ja suuttui tosissaan:

—Et saa!

Vesa suuttui ja syhkäsi vastaan. Helmi vastasi samalla mitalla ja siitä alkoi pitkä sylkiriita ja tora.

Vihastuneina syleksivät he nyt toistensa silmille ja mihin vaan sattui. Vihdoin suuttui Vesa niin että yritti hyökätä päälle, mutta Helmi sai nokisen hiilikepin ja uhkasi pistää sillä.

Vesan täytyi peräytyä. Hetken kuluttua työntyi hän häpeissänsä ja nyreissänsä saunan karsinaan ja pyysi, asiaa sotkeakseen, Juntusta:

—Tule, Juntus, etsitään onko täällä sättiä!

Juntus suostui ja Helmi puolustautui:

—Mitäs hän nuolasi minun nenääni kielellään.

Tämä pieni tora oli muuttanut hieman koko joukon mielialaa: Kaikki olivat entistä vakavampia. Useat jurrottivat ääneti, toiset nahertelivat pikkupuuhissa.

Tästä vakavasta mielialasta johtui nyt Sakulle mieleen ehdottaa, että leikittäisiin pappia ja lukkaria. Saunassa oli vanha, isohko tervakorvo. Hän selitti:

—Pojat... Tästä korvosta saadaan saarnastuoli... Ollaan pappina ja lukkarina... Eikö olla, pojat?

—Eipä ole kirkkoa!

Mutta sauna kelpasi siksi. Sen lauteet olivat lukkariparvi. Tuohesta tehtiin virsikirjat ja papille saarnakirja. Saku järjesteli:

—Minä olen pappina ja saarnaan, ole sinä, Juntus, isänä ja laulaa honota nenääsi niin kuin isä!

Ja nyt oli touhua saunassa. Kun kaikki oli jo valmiina, huomautti Vesa:

—Eipä ole koiria, jotka haukkuisivat, jotta suntio ajaisi pois.

Mietittiin sitä asiaa.

—Minäpä tiedän, riemastui jo Vikki ja selitti:

—Vaikka on Tena ja Otto koirina, niin jotta kävelevät könnällään ja haukkuvat.

—Tena ja Otto koiriksi! hälisi jo koko joukko neuvosta ihastuneena. Mutta Tena mietti vielä jörön näköisenä ja jo huomautti:

—Eipä ole häntää!

Se oli uusi pulma. Nyt selvitti sen Esa neuvolla:

—Punotaan olkiside ja pannaan siitä hännät... Ja sitte on Vesa suntiona!

Niin tehtiinkin. Koirat kulkivat nelin ryömin, punonnainen häntänä, ja haukahtelivat. Kirkkoväki oli paikoillansa, Juntus lauteilla ja Saku seisoi tervakorvossa saarnaten:

—Minä saarnaan satuja, niin kuin pitkiä suksen latuja. Kuka niitä myöden kulkee ja silmänsä sulkee, hän papin pussiin putoo ja lempo säkin suun kiini kutoo!

—Hauku nyt jo Otto! tarttui Juntus. Otto haukkui ja Vesa uhkaili häntä kepillä, hätistellen:

—Sipi... Sipi, pois koira!

Naurettiin, rähistiin. Koirat ärisivät ja haukkuivat. Saku jatkoi nyt:

—Ja kuule sinä syntinen kutale ja sinä koko maailman hutale: tee sinä parannus kohta niin ruustinna saa lohta... Ja pappilan apupapin papupata pankolla papattaen porisee ja kiehuu ja kuohuu... Amen! Honota nyt Juntus...! Honota: Hon-kon-kon-kon-kon!

—Ei vielä ... ensin rukous! oikasi joku. Saku luki lorun: isämeidän istu puussa ja kehotti:

—Nyt honota niin kuin isä... Ja kaikki muut Juntuksen kanssa.

—No! suostui joukko. Juntus veisata honotti tuohesta, minkä huutaa jaksoi ja toiset honottivat täyttä

kurkkua mukana. Vesa piiskasi koiria. Koirat haukkuivat, härisivät ja tappelivat ja koko sauna oli kuin pahojen henkien pesä. Kaikki päättyi yhteiseen, iloiseen ja meluisaan häränpyllyjen laskemiseen.

XI

Kadonneita takaa ajamaan oli vallesmanni lähettänyt silta- ja jahtivoudin, kummankin eri hevosella. Kolmatta hevosta ajoi renki Matti. Hänen piti tuoda vieraat pojat tutkittavaksi. Neljänneksi liittyi lukkarin hevonen ja viidenneksi Juvosen. Viime mainittu oli alussa mukana, koska oli sama matka, mutta miten olikaan, jatkoi hän matkaansa kotinsa ohi, nähdäkseen tämän omituisen asian lopun.

Mutta tähän joukkoon liittyi yhä uusia ja uusia kärrikuntia. Niitä liittyi joka talosta, mistä oli lapsia hävinnyt, ja lisäksi sen talon isäntä, jonka tynnöristä oli hävinneet vanteet. Niin kokoontui lopulta kolmetoista hevosta. Talo talolta oli siten myös löydetty etsittävien jälet.

Mutta kun tämä joukko oli ajanut Pinnasen naurismaalle vievän tiehaaran ohi, hävisivät pakolaisten jälet tyyten. Ei kukaan ollut nähnyt pojista jälkeäkään. Joukko ajoi kaupunkiin asti, mutta ei sielläkään ollut poikia näkynyt. Poliisi vakuutti, että aivan varmasti ne eivät olleet vielä saapuneet, ja niin kääntyi joukko takaisin.

Onneksi saivat he vihiä asiasta. Siitä talosta, jossa Vesa ja Juntus olivat käyneet kerjuulla, oli levinnyt sanoma omituisista kerjäläisistä, jotka olivat puhdistaneet talon ruoka-aitan omin lupinsa. Niin pääsivät etsijät taas jälille. Sattumalta löytyi erään metsätien varrelta rautavanne, jonka omistaja tunsu, ja nyt kulettiin vanne vanteelta saunaa kohti. Siltavouti kiitteli:

—Olipas toki onni, jotta nuo vanteet varastivat ... saa toki niiden avulla hylty kiini.

* * * * *

Mutta rauhassa oli joukko taas viettänyt yönsä saunassa. Aamu valkeni ihana. Eilisiä eväitä riitti vielä ateriaksi. Uudet naurishaudot paistuivat. Oli vieritetty kiviä mäeltä. Oli oltu hevosilla ja kivitetty erästä korkean kuusen latvaa ja niin lähestyi päivä puolta. Silloin tuli puute tehtävästä. Juntus jo tokasi:

—Nyt ei ole mitään, kun on jo kaikki ollut! Mutta Saku keksi nytkin uutta: Hän huudahti:

—Ruvetaan vesisille!

Se huvitti kaikkia. Paikalla oli pieni rapakon tapainen lammikko ja nyt alkoi vesisota. Yhdet löivät sitä seipäillä toisten päälle, toiset syytivät ropeilla. Joskus sattui suuttumus ja alkoi tappelu. Kohta oli koko joukko likomärkä. Helmi katseli mekkoansa josta vesi valui, ja ihmetteli:

—Lämmitetään sauna ja kylvetään, niin sitte kuivaa, tokasi siihen hölmö Juntus. Se olikin kuin ilosanoma. Kohta nousi saunasta sakea savu, uuni hiiltyi, sauna selvisi ja jo ennen puolta päivää kylpi kolmetoista riemuitsevaa lasta yhdessä mylläkässä höyryn seassa ja sillä aikaa kuivuivat vaatteet nurmikolla levitettyinä.

Ja vaatteet olivatkin jo miltei kuivat, kun he tulivat pukeutumaan. Kunnas oli nyt täynnä alastonta, iloista pikkuväkeä. Äkkiä huudahti Esa riemuissansa:

—Voi pojat... Sauna palaa!

Ja silloin jo loikin lieska ulos katosta, jonka kuivissa sammalissa tuli oli kytenyt. Joukon riemu oli rajaton. Kiireellä vedettiin vaatteet päälle ja Saku ehdotti:

—Kannetaan pieleksestä heinää ja puuta aidasta, niin sitte palaa kovemmin!

—Kannetaan! alkoi iloinen touhu. Musta savupatsas kohosi tulesta joka kerran kun siihen viskattiin heinää kantamukset. Esa riemuitsi:

—Kun olisi oikein paljo heinää, niin sitte se nousisi savu ihan taivaaseen asti!

* * * * *

Sauna oli jo porona. Sen rauniot vaan savusivat. Mutta yhä rasittavammaksi alkoi käydä uuden tehtävän keksiminen. Siitä oli taas puute. Juntus jo huomautti:

—Nyt ei ole mitään, kun sauna paloi.

Mietittiin. Jotkut jo jurottivat joutilaina. Silloin tokasi Esa:

—Vaihdetaan vaatteita!

—No vaihdetaan!

—Vaihda sinä minun kanssani!

—No.

—Ja sinä minun!

—Vaihda sinä Vikin kanssa.

—Enpä... Minä vaihdan Sakun kanssa!

—Ja minä Tenan!

—No.

—Entäs minä? tiedusti Vesa.

—Vaihda Helmin kanssa!

—No, Helmi... Vaihdetaan! suostui Vesa, mutta Helmi epäili:

—Minullapa on mekko!

—No sitte saat Vesalta housut ja muut!

Helmiä se viehätti, mutta hän epäröi:

—Jospa äiti toruu!

—Sano jotta et sinä vaihtanutkaan ... sitte kun vaihdetaan takaisin! neuvoi eräs ja Helmi jo hymyili pitkään.

—Vesa kun onkin sinun kokoinen, niin ne käyvät päälle! kehotti vielä Saku ja nyt suostui Helmi, pukeutui Vesan pukuun, nauroi herttaisesti ja sanoi:

—Nyt jos Pinnasen Helmi näkisi, jotta minä olen poika...

—Ja Vesa on nyt tyttö... Vaihdetaan nyt nimiäkin! touhusi Saku. Nimet vaihdettiin hyvin huolellisesti ja koko joukko tunsu nyt olevansa uudessa asussa. Kaikki olivat tyytyväisiä kauppoihinsa. Ainoastaan Vesa arveli kaupoistansa:

—Tässä mekossapa ei pääsisi pakoon, kun helmat ottavat juostessa kiini!

* * * * *

Oli kuin olisivat pojat aavistaneet takaa-ajajien lähestyvän, sillä nyt he jo rupesivat lähemmin tutustumaan toisiinsa: Aivan kuin sopimuksesta he olivat kokoontuneet naurismaan aidalle istumaan yhteen riviin, tytön pukuun pukeutunut Vesa keskimmäisenä. Siinä alkoi nyt tiedustelu. Vesa kysyi Otolta:

—Kenenkäs poika sinä olet?

—Minäkö...? Sen Antti Juhanan.

—Entäs mitäs sinun isäsi tekee? halusi Vesa saada tiedon arvonimestäkin. Toinen vastasi:

—Se tekee työtä... Ja on minulla äitikin.

—Entäs onko teillä tupa ja kamari? tarttui nyt jo Helmikin tiedusteluun. Otto kielsi:

—Ei ole kamaria, mutta ompa meillä nyt koiranpentu ja se jo haukkuu.

—Kissan poikaapa ei ole, puolustautua sirkutteli siihen Helmi ja Oton täytyi myöntää kierrellen:

—Mutta onpa iso kissa.

—Onpa meilläkin... Ja Pinnasen Helmilläpä on kissan pentu, kehittyi hymy taas Helmin huulille. Otto koetti puolustautua:

—Mutta onpa minun äidillä vasikka.

—Oletkos sinä Esan veli? kysyi siihen Saku.

—Ei... kielsi Otto ja Esa lisäsi:

—Minulla on oma isä.

—Onkos sillä Esan isällä äiti?

—On.

—Onkos sillä Sakun isällä mökki? tiedusteli Helmi ja sai Juntukselta kuulla:

—Ei, mutta se honottaa kirkossa ja sitte laiskankoululaiset tekevät sille ilkaa.

—Entäs mistäs se lypsää sitte maitoa, kun sillä ei ole mökkiä, jossa on lehmiä? meni Helmi ymmälle. Ja niin jatkui kyselyä, kunnes kaikki olivat aivan selvillä toistensa oloista.

* * * * *

Takaa-ajajat olivat jo kauas nähneet saunan palon ja arvanneet asian. Hiljaa, varovasti he lähestyivät nyt joukkoa selkäpuolelta, pujotellen metsän läpi. Rauhallisina kuin varikset istuivat lapset aidan selällä. Mitään pahaa aavistamatta he olivat lopettaneet tutustumisensa ja aikoivat juuri lähteä uusille retkille.

—Nyt pojat, lähdetään katsomaan telehvoonia, niin saadaan nähdä kaupunki.

Mutta tuskin oli Saku tämän sanonut kun jokaisen niskaan tarttui käsi ja kuului vihainen uhkaus ja toinen käsi nousi jo lyöntiin. Kauhun huudahdus pääsi koko joukolta.

Mutta omituista: Lyöntiin nostetut kädet laskeutuivat alas ja kuului pettymyksen huudahduksia. Erittäinkin hämmästy Helmin isä, huomattessaan tyttärensä puvussa ilmisevän pojan. Takaapäin tullen olivat he panneet merkille ainoastaan vaatteet, kun kukin isä hyökkäsi omaa lastansa pelastamaan.

Tämä omituinen sattuma pelasti pojat äkkipikaisesta selkäsaunasta. Asiaa ruvettiin tutkimaan. Lapset vaihdettiin, niin että kukin isä sai omansa, ja sitä tehdessä ennättivät mielet hieman lauhtua. Pienen haukkumakohtauksen jälestä otti kukin omaansa niskasta pitäen kiinni ja niin lähdettiin taivaltamaan metsätietä myöten maantielle, missä hevoset odottivat. Yleisessä hämmingissä ei huomattu vaihtaa vaatteitakaan ennallensa ja niinpä veikin muun muassa jahtivouti vallesmannin herrasväelle pojan tytön puvussa ja Helmi palasi vanhempiansa kotiin pojan housut jalassa.

Emme kumminkaan rupea enää kuvaamaan retkeilijöittemme mielialaa, emme myös paluumatkan yksityiskohtia. Ystävät oli väkivallalla erotettu toisistansa. Hurjaa vauhtia kävi kulku pitkin maantietä. Ja samassa määrässä kuin joukko oli tänne päin tullessa talo talolta kasvanut, pieneä se nyt paluumatkalla. Tuon tuostakin kääntyi joku hevonen tieltä taloon ja äänetönnä sukasi ajaja hevostansa selkään päästäkseen pian lopputilille.

* * * * *

Hetkisen viivähdämme toki vallesmannin talossa.

Oli jo aamiaisaika. Herra ja rouva odotti epätietoisena. Muutoin oli talossa verrattain rauhallista.

—Johan ne nyt sen toivat... Vesan! kuului silloin ääni keittiöstä. Isä ja äiti syöksyivät vastaan ottamaan. Rouva oli ilon vallassa. Hän pelkäsi miehensä yrittävän kurittaa poikaa ja varustautui, rientäen edelle. Varottavasti huusi hän:

—Sinä et saa, Kauno...! Sinä et saa koskea siihen!

—Paholainen, ähisi isä kuin itseksensä, käsiänsä hykerrellen, valmistuen. Kuului jo portaiden kopina. Jo tartuttiin oveen. Vastaan rientävä äiti avasi sylinsä valmiiksi. Matti työntäsi pelokkaan, vastustelevan pojan ovesta eteiseen ja murahti:

—Siinä se nyt on!

—Rakas laps... yritti äiti syli avoinna, mutta jäi aivan sanattomaksi nähdessään edessään poikansa näköisen, likaisen ja huonosti puettun tytön.

—Fyi! sai hän hiljaa suhahdetuksi.

—Mi... mitä tulimmaista tämä on! hämmästyti isäkin. Seistiin ääneti. Vesa alkoi solua hiljakseen, selin seinää myöten luistaen vanhempiensa ohi.

—Mi... Mitä lempoa tämä on? huusi isä ulos Matille kasvot punaisina. Tämä alkoi selitellä. Sillä aikaa luisti Vesa seinää pitkin ruokahuoneeseen. Siellä makasi Musti sängyn alla. Hän kaivautui sen toveriksi ja alkoi hyväillä Mustia. Hetken perästä saapui isä, tarttui poikansa nilkkoihin ja vetäsi hänet pois sängyn alta. Äiti riensi väliin ja nyt alkoi loppuselvitys. Äitinsä avulla selvisi Vesa siitä verrattain helpolla ja kiitollisena kietoutui hän nyt yhä lähemmin äitinsä pojaksi.

* * * * *

Joukon viimeisinä jäännöksinä vaelsi nyt Otto ja Esa kotikyläänsä kohti kannuinensa, tuoppinensa. Alussa he olivat iloisempia, mutta mitä likemmä kotipaikkaa pääsivät, sitä harvasanaisemmaksi kävi puhelu.

Vihdoin he saapuivat Immosen hakamaan veräjälle. Koti oli nyt pelottavan lähellä... Kun sopimuksesta he pysähtyivät siinä, istahtivat ja ryhtyivät puhelemaan. Pelkoansa salatakseen Otto lausui:

—Eipäs tohtinut silloin puskea Immosen härkä...! Vai tohtiko?

Se nosti hieman luontoa. Esakin jo kehasi:

—Ei tohtinut...! Tahi jos olisi tullut ladon katolle, niin olisi nähnyt... Vai eikö olisi?

—Olisi... Ja kun minä tällä tuopilla olisin oikein sivaissut otsaan, niin koko pään olisi pitänyt haleta! nosti Otto pelokasta mieltänsä edelleen. Samoin teki Esakin lisäämällä, kannuansa uhkaavasti heilutellen:

—Ja minä kun olisin tällä kannulla vetäisssyt, niin sarvet siltä olisi pitänyt katketa!

Niin he alkoivat saada rohkeutta. Pelko tosin kyti alla. Esa uhkaili:

—Ja vaikka mikä tulisi, niin minä en pelkää... Vaikka tulisi vielä isompi härkä, niin minä vain löisin, ja sitte kun se menisi pakoon, jotta metsä vain ryskäisi.

Otto innostui siitä ja kerskasi:

—Ja minä kun ottaisin oikein ison pyssyn ja ampuisin... Vallesmannin pyssyllä kun minä ampuisin, niin koko kylä pelkäisi...! Vai eikö pelkäisi?

—Pelkäisi ... ja minä kun ampuisin telehvoonilla, niin se lentäisi ihan kaupunkiin asti ... ja vielä etemmä lentäisi, uhkaili siihen Esa. Ja näin rohkaistuina he menivät kauppiaalta ostamaan viidellä pennillä siirappia.

* * * * *

Matkan tukalin taival oli toki vielä jälellä. Siirappi oli ostettu. Otto muisti äitinsä varotukset:—Elä mene Immosen hakaan! Kule siivolla, palaa pian ja eläkö läikytä siirappia. Niitä muistellen puhelikin hän nyt Esalle, joka lähti hänen matkaansa, viemään maitokannua ja lainaamaan siirappia:

—Eihän mennä Immosen härkää härnäämään, kun äiti kielsi?

—Ei... Äiti käski vain viedä tämän kannun ja sitte pyytää siirappia, myöntyi Esa. Toinen jatkoi, ollen jo kiltti lapsi:

—Ja nyt kuletaan niin hyvästi, jotta ei siirappi läiky... Äiti sanoi, jotta ei saa kulkea niin että siirappi läikky tielle... Eihän läiky, kun näin tasaisesti kuletaan? selitteli Otto ja hyviä puoliansa ikään kuin jo niillä puolustautuen ja koettaen olla äidillensä mieliksi. Se toikin jo mieleen rauhaa. Hän jatkoi hyvillänsä:

—Ja eikä juoda yhtään tippaa, vaikka olisi miten makeaa... Ja vaikka miten tekisi mieli, niin ei vain juoda ennen kuin äiti antaa... Eihän?

—Ei... Vaikka olisi miten paljon, niin ei juoda... Ja vaikka äitikin käskisi, niin ei juoda! teki Esakin rangaistusta välttääksensä parannusta. Hän vielä lisäsi:

—Ja vaikka olisi sokeriakin vaikka ihan tuossa tiellä, niin ei syötäisi sitäkään, vaikka olisi kuinka makeaa, mutta vietäisi vain kotiin.

—Ja sitte se kun äiti keittäisi siirappisoppaa ja panisi vielä sokeria, niin se olisi niin imelää, jotta... Eikö olisi silloin hyvin imelää?

—Olisi... Vaikka miten imelää se olisi! kehui Esa yhä rohkeammin.

* * * * *

Niin he saapuivat siihen paikkaan missä olivat sammakkoa tarkastelleet ja Esa ilmotti:

—Tässähän se oli se sammakko.

Ja taas muisti Otto asiansa ja koki peitellä tapahtunutta: Hän teki parannusta, vakuuttaen:

—Nyt jos olisi vaikka miten iso sammakko, niin ei vain ruvettaisi sitä härnäämään... Vaikka olisi ihan Immosen härän kokoinen, niin ei ruvettaisi... Vai ruvettaisiko?

—Ei... Ja vaikka se miten rimpulisi jaloillansa, niin me vain menisimme täyttä voimaa, jotta ei kukaan saisi kiini, katui Esakin. Nyt he koettivat uskoa jo olevansa aivan syyttömiä mihinkään ja jo teki Otto vertailuja:

—Mutta Saku ja Vesa jos olisivat, niin he härnäisivät, vaikka olisi miten pieni sammakko... Ja vaikka olisi kuinka kiire siirapilla, niin ne vain härnäisivät.

—Ja Viki ja Juntuskin härnäisi, jos olisi sammakko! rauhottautui Esakin toisten paheilla. Otto siitä innostui:

—Ja Helmi ... ja ihan kaikki härnäisivät... Ja sitte menisivät vaikka Immosen härkää härnäämään ja vaikka mihin.

—Ja vaikka sylkäsivät kaivoon, lisäsi puhdistautuva Esa.

—Ja Vesa vielä sylkäsisi vallesmannin pyssyn piippuun ... ja lukkarin mustepulloonkin sylkäsisi. Mutta me emme ole sylkässeet kaivoonkaan... Vai olemmeko?

—Emme ... emme omaan kaivoonkaan, todisti Esa ja niin puhdistautuneina he työntyivät Oton vanhempien mökkiin.

* * * * *

Oton onneksi oli isän ja äidin välillä ollut juuri riitaa. Mielet olivat sen johdosta katkerat, sisut täydet. Antti Juhana imeksi piippuansa, kumaraisena istuen. Äiti karttasi. Kummankaan sisu ei sallinut ääntä, ei alkaa selvittelyä: ei riemastua, ei raivostua. Niin vältti Otto pahimman ensi myrskyn. Antti Juhana vain muljautti häneen vihaisesti, kieron, sylkäsi uhkaavasti ruikaten ja äyhkäsi hiljaa. Otto asetti siirappituopin varovasti pöydälle ja ilmotti pelokkaana:

—Siinä on nyt siirappi.

Arkana seisoj Esa oven suussa, hattu suun edessä, kannu kädessä. Otto yritti käyttää asemaa hyväksensä, ehdottaen Esalle:

—Mennään nyt Esa kaivamaan sättiä ja mennään sitte ongelle!

Ja hän olikin jo livahtaa pois tuvasta, kun äiti voitti sisunsa ja äyhkäsi:

—Vai siinä sinä jo olet...! Kakara...! Missäs ne loppurahat ovat?

Kalpeana kaivoi Otto kaksikymmentä penniä taskustansa, vei ne pelokkaana pöydälle ja sanoi:

—Tässä... Viisi penniä meni ensin siirappiin.

Nyt sylkäsi isä entistä synkemmin ja rykäsi. Otto arvasi sen, hätäytyi ja koki puolustautua:

—Niin ... kun se Immosen härkä ajoi!

Mitään parempaa hän ei enää ehtinyt keksiä. Hän oli nyt jo toivoton pelastumisestansa. Antti Juhana muljautti pankon eteen ja murahti:

—Onkohan siinä tuossa luudassa kunnan patukkaa?

—Ja sehän se Vallesmannin Vesa sitte sanoi, jotta mennään katsomaan telehvoonia, tuli jo Otolta itkun seassa. Äiti jo nousi luutaa etsimään.

Mutta silloin syöksyi tupaan Kaino Josefiina. Hän oli jo kuullut poikansa tulosta ja riensi vastaan. Ovesta tullessansa hän jo huomasi oven pielessä seisovan omansa, löi kämmenellänsä päälakeen ja kysyi:

—Siinäkö sinä synnin ja pahuuden hedelmä olet...! Missä ruojan teillä sinä olet maleksinut... Ja mitä sinä tänne juokset seistä toljottamaan?

—Niin kun äiti itse käski tulla pyytämään siirappia, yritti Esa itku kurkussa. Mutta Kaino Josefiina riipi jo luudasta vitsaa ja vannoi:

—Annan minä, pahan hengen sikiö, sinulle tästä siirappia!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK POJAT ASIALLA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before

downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in

writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to

the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.